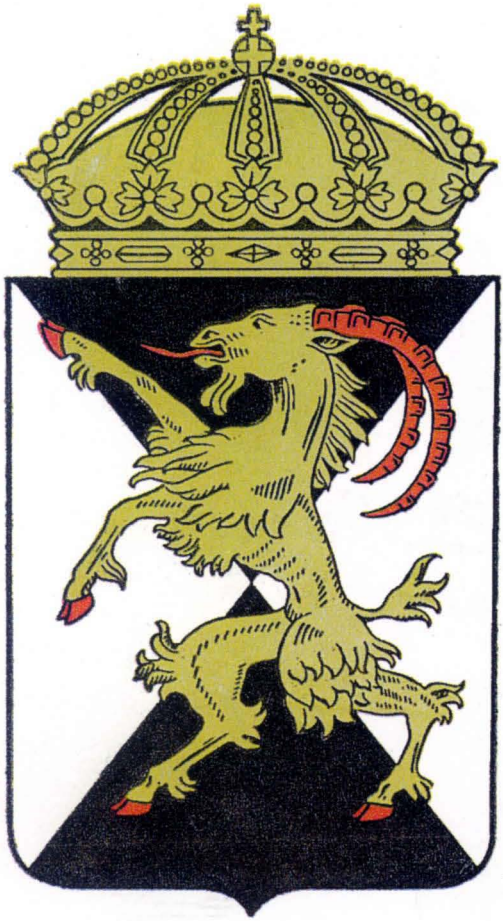
BOCKEN
2006

MEDLEMSBLAD FÖR KUNGL HÄLSINGE REGEMENTES KAMRATFÖRENING

BOCKEN

Årgång 66

Ansvarig utgivare
och redaktör
Överstelöjtnant Knut Björkenstam
Birger Jarlsgatan 102 A, 1 tr.
114 20 Stockholm
Telefon: 08-15 69 34

Kamratföreningens sekreterare
Major Hans Beminge
Sparbiten 2
806 48 Gävle
Telefon: 026-16 74 17

Kamratföreningens kassör
Kapten Kurt Kvist
Rodergatan 44 G
802 32 Gävle
Telefon: 026-18 47 06

Kamratföreningens plusgiro
13 73 32-3

I 14 S plusgiro
25 86 42-8

Medlemsavgifter för år 2007
Kamratföreningen: 150:–, ständigt medlemskap 2.250:–,
familjemedlemskap 75:–
I 14 S: 50:-, ständigt medlemskap 750:–

* * *

Vid köp av äldre årgångar av Bocken samt av regementets
två videofilmer kontakta kassören.
Filmerna är: "Sista utbildningsåret 1992–1993"
och "Hälsinge regemente i Gävle 1909–1994".

ISSN 0347-299X

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sidan

Redaktörens förord 4
Kamratföreningens ordförande har ordet 5
Information från Gävleborgsgruppen 7
av överstelöjtnant Håkan Nordfors
Livgardeschefens välkomnande av Hälsingarna 9
Gemäuerthof 1705 – ett apropå 10
av överstelöjtnant Knut Björkenstam
Ett 350-årsminne, Warszawa 1656 11
av överstelöjtnant Knut Björkenstam
Ett gammalt fotografi och en inskrivningsbok 15
av överstelöjtnant Knut Björkenstam
Militärminnen 17
av ingenjör, kapten Carl Gustav Dahl
En reservofficers minnen VI 21
av överstelöjtnant Knut Björkenstam
Mina första år med Kunglig Hälsinge regemente II 25
av major Folke Alnevik
Sista radiokonserten med regementets musikkår 29
av överstelöjtnant Knut Björkenstam
Per aspera ad astra 31
av kapten Per Söderblom
Överstarnas döttrar III 37
av överstelöjtnant Lars Ringqvist
Kejsarens nya kläder m/forsvaret.se 41
av överstelöjtnant Urban Gjerulf
Karriärväxling 45
av rektor, major Göran Larsson
Veteranmiddagen 2006 48
av överste Tomas Bornestaf
Soldattorpet och klockstapeln vid Kungsbäck 49
av prosten Sture Rolfhamre
Hemvärnet övar i bebyggelse! 51
av ekonom Rune Westergren
Årsmötet 2006 53
av överstelöjtnant Knut Björkenstam
Vårbesök i Finland 55
av major Hans Beminge
Höstutflykten 2006 57
av överste 1. Rolf Dahlström
Med I 14 S i österled 58
av överstelöjtnant Knut Björkenstam
En kort betraktelse 59
av prosten Stefan Nilsson
Medlemmar som har avlidit 2005–2006 60
Kamratföreningens verksamhet 2005 61
I 14 S verksamhet 2005 63
Nygammal tradition i Soldathemmet 66
av kyrkoherde Thomas Erixon och överste Tomas Bornestaf

FÖRORD

Nu sitter jag åter vid min dator för att skriva förordet till 2006 års Bocken. Jag kommer osökt att tänka på alla de år som jag haft förmånen och glädjen att få vara redaktör för årsskriften, liksom på alla de bidrag som jag fått publicerade. Hittills är de 119 stycken. Mina redaktionsår är till och med år 2006 femton, varav fyra i början av 1970-talet och sedan i löpande följd från och med Bocken 1994/96.

Från och med det att Bocken började komma ut som årsskrift, 1960/61, var Gunnar Fernquist redaktör. Det var han fram till sin död 1970. Då efterträddes han av Ivar Sjödin som i sin tur avlöstes av mig 1972–1975. Sistnämnda år flyttade jag med familj till Uppsala varför Göran Österdahl tog över ansvaret för årsskriften. Han var redaktör fram till 1981 och avlöstes av Sten Ström. Denne var redaktör fram till 1984 då Erik Persson avlöste honom. Erik Persson ersattes av Lars Söderberg 1992. Under åren 1994 och 1995 kom det inte ut någon årsskrift av skäl som det inte finns anledning beröra här. Sedan 1996 sitter jag på redaktionen för att se till att medlemmarna får sin årliga lektyr i form av en hoppeligen "välmatad Bock".

Utöver redaktörerna har även många andra varit knutna till redaktionen. Jag kan nämna Nils Frykberg, Sven Bratt, Ivar Hillström, Erik Wickberg, Östen Andersson, Rune Berlin, Åke Wiklund, Bertil Johansson, Peder Knutsson, Björn Ellebo, Staffan Åhs och Håkan Jaldén bland andra.

Men viktigast av allt är ändå de olika författare som under årens lopp sänt in bidrag. Utan deras idoga medverkan hade det aldrig kunnat ges ut några årsskrifter. Ett varmt tack till dem alla, ett tack som naturligtvis inkluderar även årets författare. Och Ni som ännu inte gjort en insats, passa på nu. Som redaktör kan jag aldrig få för många manus. Töva inte!

Vårt regemente stödde på sin tid utgivningen av Bocken. Detta stöd har fortsatt genom Gävleborgsgruppens försorg i form av ekonomiskt bidrag till kamratföreningen. Detta är något att vara mycket tacksam över. Jag hoppas det kan fortsätta även sedan gruppen nu övergått till Livgardet.

En förening behöver ett ansikte utåt. Kamratföreningens ansikte utåt är Bocken. Att stödja något som en gång i tiden var vårt regemente och minnet av detta kan inte upplevas som meningsfullt om det inte finns något som samtidigt för oss in i framtiden. Även här spelar vår årsskrift sin betydelsefulla roll. Utöver årsavgiften till kamratföreningen, skänk gärna ett bidrag för att säkerställa Bockens fortsatta existens. Varmt tack på förhand!

Då det nu är slut på "min" sida sätter jag punkt genom att önska alla läsare avkopplande och sköna jul- och nyårshelger och att Ni även i år får en läsvärd stund med årsskriften BOCKEN.

Knut Björkenstam
Redaktör

KAMRATFÖRENINGENS ORDFÖRANDE HAR ORDET

Det är med glädje som föreningen även i år kan överlämna årsskriften Bocken till sina medlemmar. Jag vet att många ser fram emot det här tillfället. Det ger möjlighet till en stunds spännande och intressant läsning. Det ger också möjligheter för många att minnas och med glädje tänka tillbaka på det vi själva och vårt regemente åstadkommit genom tiderna. Som ni alla vet är det Knut Björkenstams förtjänst att Bocken årligen kan överlämnas på det här sättet. Vi är alla skyldiga honom ett stort tack för detta.

När vi nu lägger ytterligare ett år med kamratföreningen till handlingarna, kan vi konstatera att verksamheten har bedrivits på ett traditionellt sätt. Jag tycker inte att det är fel så länge varje sammankomst i sig ges nytt innehåll. Sålunda har vi under året genomfört ett välbesökt årsmöte. Det stora deltagarantalet kan ju tyda på, att vi har funnit en form som deltagarna trivs med. Då finns det kanske ingen anledning att ändra ännu så länge. I år var Högskolan i Gävle lite av ett tema. Skolans rektor Leif Svensson högtidstalade på temat kopplingen mellan regementet och skolan och Lars Söderberg visade oss Högskolans nya bibliotek.

Årets vårresa gick till Åbo med Carl Björeman som inbjuden gäst. Han berättade under resan episoder ur sin bok "Soldat och general under kalla kriget". Här riktar vi vårt tack till vår medlem och resans arrangör Anders Lindström för ett fint genomförande. Vi hoppas naturligtvis på att Anders vill ställa upp även nästa år.

Vi har också genomfört en höstresa. Även om den redovisas på annan plats, vill jag ändå uppehålla mig en stund vid denna. Det borde rätteligen ha varit vår förening som skulle ha arrangerat årets resa. Förra året hade vi ju en spännande vandring i Gustav Vasas fotspår. Skälet till att vi bad dalkarlarna ställa upp även i år var, att nästa år vill vi stå som arrangör. Då är det nämligen tio år sedan vårt regemente lades ner och det vill vi särskilt uppmärksamma. Tanken är att höstutflykten då ersätts med en högtidsdag i Gävle och att dalkarlarna bjuds in att deltaga. Dalkarlarna tog uppgiften i år och det blev en resa till Stockholm, Karlbergs slott och Military Tattoo i Globen. Här är jag skyldig ett antal medlemmar en ursäkt. Till det här arrangemanget var vi tvungna att köpa biljetter i förväg. Och vi diskuterade både länge och väl frågan i Falun. Frågan kunde komma att få en avsevärd ekonomisk betydelse. När jag säger vi så beror det på mitt ordförandeskap även i Dalregementets kamratförening. Vi bedömde till slut att 50 biljetter till vardera Gävle och Falun var rimligt. Risken att vi efteråt skulle ha ett

stort antal outnyttjade biljetter bedömdes som liten. Det är för detta jag ber om ursäkt. Med facit i hand konstaterar jag att vi hade kunnat köpa betydligt fler biljetter. Vi tvingades säga nej till intresserade medlemmar i såväl Gävle som Falun. Jag är mycket ledsen för detta.

Så till något helt annat. Överstelöjtnant Håkan Nordfors lämnade under hösten sin befattning som chef för Gävleborgsgruppen för fortsatt tjänst i Stockholm. Föreningen framför ett tack till Håkan för ett gott samarbete och för ett gott stöd till vår förening och vi önskar honom lycka till med den nya uppgiften. Samtidigt önskar vi Håkans efterträdare, överstelöjtnant Raymond Iller, välkommen till Gävle och Gävleborgsgruppen. I skrivande stund har skiftet ännu inte ägt rum och föreningen och överstelöjtnant Iller har ännu inte hunnit träffas och presenterat sig för varandra. Vi ser dock fram emot ett fortsatt bra samarbete oss emellan.

Blickar vi framåt så har jag redan nämnt att vi kommer att uppmärksamma att det är tio år sedan Hälsinge regemente lades ner. Ännu så länge vågar vi inte säga mer än att det är en inriktning. Det är för oss självklart att Gävleborgsgruppen måste spela en framträdande roll i ett sådant arrangemang. Inriktningen och tanken kommer dock att övergå i konkreta förberedelser så snart vi fått möta den nya chefen för Gävleborgsgruppen. Om någon bland våra medlemmar har idéer eller förslag till utformningen är Ni naturligtvis välkomna att höra av Er.

Jag återkommer med mera information om kommande verksamhet i anslutning till kallelsen till 2007 årsmöte, som äger rum lördagen den 17 mars.

Avslutningsvis vill jag rikta ett tack till alla Er som på olika sätt bidragit till ett innehållsrikt och framgångsrikt år med Kungl. Hälsinge regementets kamratförening. Ett sätt att bidra är till exempel att värva nya medlemmar, som är intresserade av vår verksamhet och som vill delta i vårt kamratskap. Vårt medlemsantal stiger fortfarande. Det är glädjande och vi bör alla arbeta för att den trenden håller i sig.

Rolf Dahlström

JAG MINNS MITT I 14

Härmed uppmanas alla och envar, som har personliga minnen från tiden vid Hälsinge regemente, dess två brigader och övriga krigsförband, att skriva och berätta. Gärna med några bilder. Allt är av intresse, även mycket korta berättelser. Sänd in **före** den 1 maj 2007!

Välkomna med bidrag.

Redaktören

INFORMATION FRÅN GÄVLEBORGSGRUPPEN

av Håkan Nordfors

Det Mellersta Militärdistriktet är avvecklat och Gävleborgsgruppen tillhör från och med den 1 januari 2006 Livgardet. Gävleborgsgruppen är från samma datum en utbildningsgrupp och har därmed det direkta utbildningsansvaret för alla hemvärnsförband inom Gävleborgs län. Till vår hjälp har vi många hemvärnschefer och instruktörer ur hemvärnsförbanden. Vi har dessutom ett antal före detta yrkesofficerare och reservofficerare som vi använder som instruktörer vid våra övningar.

Gävleborgsgruppens lokala nätverk med länsstyrelsen, kommunledningen, polisen och räddningstjänsten skall bevaras även i framtiden. Detta för att säkerställa en bra samverkan vid en insats för att bistå samhället vid svåra påfrestningar.

Samtliga hemvärnsförband, oberoende av utbildningstidens omfattning, skall kunna lösa uppgifterna bevaka ett skyddsobjekt, skydda ett skyddsobjekt, genomföra ytövervakning samt bistå samhället vid svåra påfrestningar.

Ett militärt eller civilt skyddsobjekt kan variera avsevärt i storlek. Det finns skyddsobjekt där uppgiften löses av en hemvärnspluton (40 soldater) till mycket stora skyddsobjekt där ett hemvärnskompani eller till och med en hel hemvärnsbataljon, cirka 400–500 man, behövs för att kunna lösa uppgiften under en längre tid (veckor). Skyddsobjekten har numera till mycket stor del ”lämnat skogen” och finns i den urbana miljön. Att genomföra verksamhet i urban miljö ställer helt andra krav på chefer och hemvärnsförband än tidigare. Bara att framrycka i en stadskärna och därefter gruppera kompanier och plutoner innebär en helt annan stridsteknik än att verka i ”skogen – den gamla miljön”. Det är den tredimensionella stridsmiljön som gäller i urbana områden. Ett nära samarbete med kommunledningar, polis och räddningstjänst är en förutsättning för att hemvärnsförbanden skall kunna lösa sina uppgifter i denna för oss nya miljö.

En annan förutsättning är att alla våra hemvärnschefer och soldater ytterligare utvecklas i förmågan att verka som skyddsvakter. Detta är särskilt viktigt nu när Försvarsmakten får bistå polisen vid storskalig terrorism (efter regeringsbeslut). Förmåga till militära insatser med fredstida lagar och förordningar måste därför utvecklas vid alla hemvärnsförband.

Våra hemvärnschefer liksom alla andra chefer i Försvarsmakten utbildas numera i den nya beslutsmodellen PUT – Planering Under Tidspress. Chefers förmåga att föra befälet över tillfälligt sammansatta förband skall också utvecklas under kommande år.

Förutom uppgifter i urban miljö skall hemvärnsförbandens utbildning

genomföras i anslutning till elförsörjningsknutpunkter, flygplatser, hamnar och kärnkraftverk. Hemvärnet, De Nationella Skyddsstyrkorna, har alltså många viktiga uppgifter att lösa under kommande år.

Under år 2006 har Hudiksvalls hemvärnsbataljon och våra fyra insatsplutoner genomfört utbildning med skarp ammunition på Marma skjutfält. Gästrike hemvärnsbataljon och Westhelsinge hemvärnsbataljon har genomfört utbildning i bland annat urban miljö. Vår insatskompaniledning med sina fyra insatsplutoner genomförde under hösten en större övning i anslutning till ett stort skyddsobjekt i Mellansverige. Uppgiften för vårt insatsförband under denna övning var ytövervakning, en av förbandets huvuduppgifter.

Det senaste försvarsbeslutet anger att det skall finnas 60 hemvärnsbataljoner i Sverige. Den organisationen skall vara intagen den 31 december 2007. De 60 hemvärnsbataljonsstaberna skall leda cirka 30 000 hemvärnssoldater. Ungefär 15 000 hemvärnssoldater skall genomföra en längre utbildning varje år. Denna utbildning varierar mellan 30 till 60 timmar beroende på förbandstyp. Övriga 15 000 soldater skall genomföra minst 20 timmars utbildning varje år. Samtliga hemvärnschefer genomför årligen betydligt längre utbildning.

Vi har under hösten lämnat in vårt underlag inför organisationsåret 2008. Under detta år kommer vi att inta en mer slimmad organisation. Det är en organisation som är anpassad efter de nya krav som ställs på hemvärnsförbanden. Det innebär färre förbandsledningar men fler plutoner och fler soldater i förbanden.

Rekryteringen till våra förband är fortfarande mycket god. Det är cirka 100 nya hemvärnssoldater som tillförs förbanden varje år. Medelåldern på dessa nyrekryterade är cirka 25 år. Det innebär att hemvärnets medelålder har sjunkit kraftigt under de senaste fem åren.

En ny rekryteringsväg kan från 2008 öppna sig för de utbildningsgrupper som är solitärer. Under 2006 genomförs på försök värnpliktsutbildning vid Dalregementsgruppen med stöd av Gävleborgsgruppen. Det är 40 "specialuttagna" från förbandsreserven som får göra värnplikten med direktplacering i hemvärnet. Detta försök med stöd av Gävleborgsgruppen skall också genomföras under 2007. Då kommer även försök att genomföras vid Fältjägargruppen och Lapplandsjägargruppen.

Efter en utvärdering hoppas vi att Gävleborgsgruppen och de andra solitärerna får detta uppdrag från och med 2008. Det skulle innebära att vi ytterligare kan öka vår rekrytering till hemvärnsförbanden.

När jag nu närmar mig slutet på denna information vill jag passa på att tacka er alla för dessa år. Jag lämnade min befattning som chef för Gävleborgsgruppen den 30 september i år. Min efterträdare, överstelöjtnant Raymond Iller, kommer att föra denna informationstradition och andra traditioner vidare under de kommande åren. Tack för denna tid!

LIVGARDESCHEFENS VÄLKOMNANDE AV HÄLSINGARNA

Bästa livgardister!

Det känns bra att kunna kalla er det – våra nya medlemmar i livgardesfamiljen. Hos oss blandas gammalt och nytt, traditioner och nymodigheter.

Livgardet är världens äldsta regemente med anor från 1521. Vi är samtidigt ett av världens modernaste regementen med välgenomtänkt ledarskap, engagerad personal som brinner för sin uppgift, nyrenoverade lokaler och ändamålsenliga utbildningshjälpmedel.

Bra utbildning är en förutsättning för att skapa insatsberedda förband. Killar och tjejer som gjort värnplikten på Livgardet har mycket goda förutsättningar att få eftertraktade befattningar i utlandsstyrkan.

Våra hemvärnsgrupper – Gävleborgsgruppen, Dalregementsgruppen och Livgardesgruppen – är nationella skyddsstyrkor, beredda att lämna stöd till det civila samhället vid svåra påfestningar. Vår hemvärnspersonal är väl utrustade, utbildade och förberedda för sina uppgifter.

Vi på Livgardet verkar både nationellt och internationellt. Varje år gör 2000 svenska kvinnor och män insatser för fred och säkerhet i världen. Hos oss förbereds de insatserna. Utbildningen är skräddarsydd för den aktuella insatsen, består av praktik och teori och leds av instruktörer med gedigen erfarenhet från internationella fredsinsatser.

Vi förbereder även svenska och utländska officerare för att leda multinationella fredsoperationer inom ramen för FN och Partnership for Peace. Från hela världen kommer officerare, poliser, diplomater och civila tjänstemän till Swedint. Här utbildas de för att arbeta i multinationella staber. Alla kurser hålls på engelska – under 2006 studerar närmare tusen elever från hela femtio nationer vid Swedint.

Kriser och konflikter uppstår där människorna är, det vill säga i städerna. Våra insatsförband tränas särskilt i att agera i stadsmiljöer bland människor, i allt från vakt- och bevakningstjänst, militärpolis- och säkerhetstjänst till strid i bebyggelse. Att våra soldater behärskar det visade de under arméslutövningen Combined Challenge 06 som genomfördes under två veckor i mars.

Vi ansvarar för skyddet av Stockholms och Drottningholms slott. Under året som gått har våra högvaktssoldater medverkat vid såväl Kungens 60-årsfirande som nationaldagsfirandet. Högvakten är en viktig del av Stockholms stadsbild och en tradition vi värnar om.

Jag som regementschef ser fram emot att ännu mer infoga er i regementet!

Med varma livgardeshälsningar

Överste *Svante Borg*

GEMÄUERTHOF 1705 – ETT APROPÅ

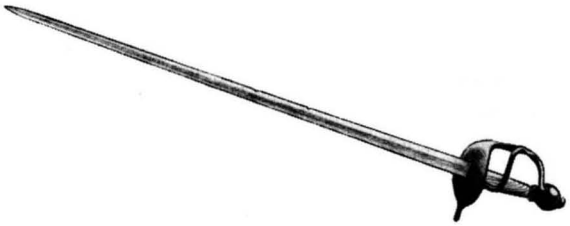
av Knut Björkenstam

I Bocken 2005 skrev jag om slaget vid Gemäuerthof den 16 juli 1705 med anledning av 300-årsminnet av detta slag cirka 70 kilometer söder om Riga i före detta Kurland. På försommaren i år fick jag genom överstelöjtnant Carl Fredrik von Mentzers försorg ta del av vissa handlingar rörande detta fältslag. Han och några andra kamrater i I 16:s kamratförenings lokalavdelning i Stocholm hade under våren företagit en resa genom Baltikum för att studera militärt intressanta platser. Till detta kan läggas att Carl-Fredrik von Mentzers farfars farfars farfars far deltog i nämnda slag. Följande komplettering till min artikel kan vara på sin plats att göra.

Bland svenskar boende i Lettland och även bland letterna själva fanns i början av 1930-talet en önskan om att resa ett minnesmärke för att erinra om Sveriges och Lettlands gemensamma historia. Ett offentligt svenskt minnesmärke saknades nämligen. Efter diskussioner kom man fram till att det på platsen för slaget vid Gemäuerthof skulle vara lämpligt att resa ett minnesmärke. Riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet kom att stå för kostnaderna.

Den 6 november 1935 kom monumentet att avtäckas. Officiella representanter för de båda länderna deltog. En lettisk militärmusikkår svarade för det musikaliska inslaget. Professor Vilhelm Lundström från Riksförbundet höll högtidstalet, först på latin därefter på svenska. På lettiska språket överlämnade professorn stenen i den lettiska fornminnesförvaltningens vård. Täckelset föll och "*stenen med sina korta inskrifter på lettiska och svenska och de tre svenska kronorna däremellan framträdde i sin förnäma enkelhet. Det var ett verkligt högtidligt och gripande ögonblick.*" Kransar nedlades från svensk-lettiska föreningen, svenska armén, släkten Lewenhaupt och Karolinska förbundet.

Så kom andra världskriget. I Aftonbladet av den 24 september 1941 kunde bland annat läsas "*...men monumentet vid Gemäuerthof den 16 juli 1705, då svenskarna besegrade en tredubbelt starkare motståndare, har förstörts*".

ETT 350-ÅRSMINNE
WARSZAWA 1656

av Knut Björkenstam

Även i år finns det anledning att blicka bakåt i tiden. Den 18–20 juli var det 350 år sedan slaget vid Warszawa, eller Warschau som det stod på våra fanor en gång i tiden och alltfort står på minnesstenen i Regementsparken. Fram till 1952 stod "Warschau 1656" främst bland segernamn på regementets fana. På den nuvarande fanan står "Novgorod 1611" först. Nästa år är det segern vid Fredriksodde 1657 och året därpå Tåget över Bält 1658 som blir ihågkomna. År 2008 är det också 300 år sedan slaget vid Liesna i september 1708 ägde rum. Regementet fick här vidkännas mycket stora förluster. Liesna 1708 fanns under en period på regementets fanor men togs sedan bort då det ansågs att segern för de svenske inte var av avgörande betydelse. Tsar Peter lär dock ha sagt efter slaget att *"slaget vid Liesna var moder till Pultavasegern, en dotter som nio månader derefter född, gaf utslag i kriget."* Nåväl. Även denna gång citerar jag ur kaptenen vid regementet Herman Sundbergs lilla skrift *Kungl. Hälsinge regementes krigshistoria i kort sammandrag*. Den kom ut 1912. Eventuella utelämningar eller sammandrag är markerade med tre punkter.

*

"Det första segernamn, som möter oss på våra fanor, är *Warschau 1656,* en af de ärofullaste segrar, som någonsin vunnits af en svensk konung. ...

Den polska huvudhären stod ursprungligen på den venstra stranden af Weichsel, der Warschau låg, men fördes i början af slaget öfver en brygga till den högra stranden, der 8,000 lithauer redan från början stodo invid förstaden Praga.

Natten till den 18. juli öfverskred Carl X Gustaf med sin här bifloden Bug och ryckte i daggryningen fram emot den halfannan mil aflägsna Praga. ...

I spetsen af den svenska hären tågade Clas Tott med en förtrupp om 1,000 ryttare och med order att framgå utan afseende på hvad, han möta kunde. Efter några timmars marsch formerades hären i slagordning och konungen sjelf tog befälet öfver den högra flygeln, kurfursten af Brandenburg den venstra och centern, der Hälsinge regemente under Sparres befäl stod, anfördes af generalfälttygmästaren Sparr.

Vid middagstiden den 18. juli började det minnesvärda slaget, då den svenska hären gick till anfall. ...

På ett par kilometers afstånd från den fiendtliga ställningen låg Bialolenka-

skogen, der framryckningen något fördröjdes. Mellan skogen och floden Weichsel var öppet fält, där högra flygeln gick fram, och dennes främsta afdelningar råkade snart i strid.

Själf hade konungen med sina närmaste befälhavare ridit fram för att öfverskåda läget och kunde dervid från en hög sandås se fiendens hela ställning, och äfven huru en del af dennes trupper höllo på att uppmarschera der bakom, samt att alltjämt nya trupper passerade öfver Weichselbron från venstra till den högra stranden. ...

De svenska linierna kunde emellertid endast långsamt röra sig framåt på grund af den svårframkomliga terrängen. På högra flygeln råkade de främsta afdelningarna i en mycket liflig strid, och från fiendens kanoner utgick en häftig eld; men det dröjde ej länge, innan det svenska artilleriet drogs fram och besvarade elden.

Medan större delen af den öfriga hären återgått i marschformering och fortsatt framryckningen genom Bialolenkaskogen, pågick nu striden här med stor häftighet, och man hade kommit nära inpå hvarandra, då mörkret inträdde och skilde de kämpande åt.

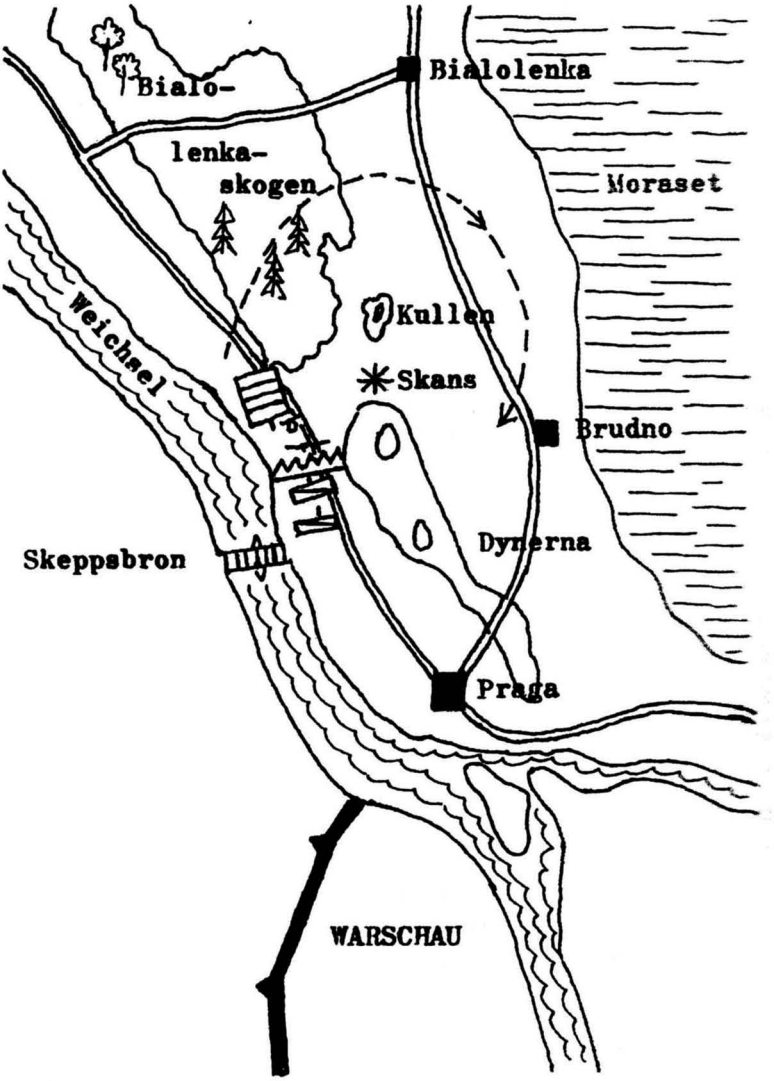
I daggryningen påbörjades en omgruppering så, att den högra flygeln under konungens befäl med kvarlemnande af den främre rytteriträffen för att maskera aftåget, fördes genom Bialolenkaskogen bakom centern och brandenburgarna ut på den venstra flygeln. ...

Under det konungen med den högra flygeln var under marsch, kom helt plötsligt en rytterimassa om 3,000 tartarer framstormande ur den längre österut belägna skogen för att anfalla svenskarna i ryggen. Konungen var dock situationen vuxen och befallde generalmajoren Horn med den sist tågande tredje träffen att göra front och gå till anfall på tartarerna. Efter en mästerligt utförd svängning går Horn blixtsnabbt till anfall i flanken på de "vildt flängande och tjutande" tartarerna, som nu i vild oordning jagas in i kärrmarkerna, der de som ej nedhöggos blefvo kvar. ...

Från polackernas ställning gjordes under stridens gång flera utfall, deraf det allvarligaste af icke mindre än 12,000 kvartianer samtidigt med att ett andra tartaranfall af 10,000 man gick löst i svenskarnas rygg.

I massor bryter fienden fram ur sina ställningar och ned för sandkullarna, men mottages af svenska fotfolket i midten på ett sätt, som snart kommer dem att stanna, hvarpå de under en mördande eld tvingas att vända.

Ett annat anfall riktades mot konungen och den högra flygeln under dess förflyttning. Här spränger eliten af det polska rytteriet fram, bestående af 2,000 husarer samt 4,000 kvartianer. Då öppna sig på konungens befallning leden i den främre rytteriträffen för de framstormande husarerna, hvilka därpå mottagas af en mördande musköteld från fotfolket i den bakre träffen, samtidigt med att rytteriet hugger in i flankerna. Det blef en oerhörd manspillan i fiendens led, och endast några få undkommo med lifvet. ...

Kartskiss över slagfältet i inledningsskedet.

Efter dessa förberedande strider beslöt den svenska konungen gå fram till ett afgörande anfall utefter hela fronten, hvarvid striden nu blir allmän. ... Det svenska anfallet går framåt till tätt inpå fiendens vallar, der striden blir stående, och mörkret än en gång skiljer de stridande åt. För andra gången bivackera trupperna på slagfältet, under det de ständigt kringsvärmande tartarerna fylla natten med sitt larm och oväsen. ...

Tidigt i morgongryningen den tredje dagen, som var en söndag, blossade emellertid striden ånyo upp. För att taga den längst ut till vänster liggande Pragaskogen, bakom hvilken starka fientliga krafter sammandrogos, beordrades nu generalfälttygmästaren Sparr med 1,200 man, deribland hälsingarna, att gå till anfall. ... Det dröjde ej förrän skogen var tagen och fienden drifven på flykten.

När härigenom faran för öfverflygning från det hållet var undanröjd, bröto svenskar och brandenburgare ännu en gång fram, och i ett oemotståndligt anfall stormade de höjderna och kastade sig öfver de bakom stående polackerna. ... De främsta linierna nedhöggos och de längre bort stående massorna började en vild flykt öfver Weichselbron. ...

Der brandenburgarna gingo fram, hade anfallet kommit så öfverraskande, att en trupp på 6,000 man af polska fotfolket var nära att blifva afskuren, men på grund af ett missförstånd mellan Kurfursen och konungens broder hertig Adolf Johan afbröts anfallet, hvarvid polackerna hunno rädda sig bakom brohufvudet. Den högra polska flygeln sprängdes, och delar af densamma, som sökte sin räddning i Praga- och Bialolenkaskogarna, eftersattes af svenska rytteriet och nedgjordes till största delen. Dagen derpå föll Warschau i svenskarnas händer.

Den svenska konungen hade här vunnit en lysande seger. Han hade fördrifvit en minst fem gånger så stark fiende ur dennes förskansningar och slagit honom på flykten. ... Det är med stolthet vi kunna minnas, att vårt Hälsinge regemente ärofullt kämpat vid Warschau och för alltid fäst dess namn vid sina fanor."

(Ur Gefle Dagblad för den 21. juli 1956)

Hälsinge regemente firade den 20 juli 1956 300-årsminnet av slaget vid Warschau enligt särskilt program. Detta inleddes med avlämning till tjänsteförrättande regementschefen, överstelöjtnant Nils Juhlin, vid minnesstenen i Regementsparken. Efter flaggans hissande följde korum av kyrkoadjunkt Gunnar Sundin, som i sin betraktelse anknöt till slaget vid Warschau och inskriptionen på minnesstenen "Till minne av de tappra, som under Kungl. Hälsinge regementes ärorika fanor offrat blod och liv". Efter dessa högtidliga minuter förflyttade sig de närvarande till exercishuset, där kapten Gert Nilsson höll ett anförande om slaget.

Därefter besökte regementet kompanivis muséet där 800 man passerade genom byggnaden på sju timmar för att ta muséets samlingar i skärskådande, speciellt då de två rum, som ägnats åt regementet.

Dagen fortsatte sedan i högtidlighetens tecken. Till middag bjöds nämligen på oxstek och glass.

ETT GAMMALT FOTOGRAFI OCH EN INSKRIVNINGSBOK

av Knut Björkenstam

En av medlemmarna i I 14 S, Britta Sten, har till författaren överlämnat vad som är angivet i rubriken. Föremålen har tillhört hennes pappa. Det kan måhända vara av intresse att veta vad som går att läsa ut av dessa dokument. Det är det jag har försökt att göra i denna artikel.

Britta Sten är född och uppvuxen i Gävle. Hon hade sitt hem i korsningen av Norra Kungsgatan och Kyrkogatan med ingång från nummer 18 på den senare gatan i en fastighet som sedan länge är riven. Affären Hugos hattar låg i hörnhuset. Av handlingarna framgår att hennes pappa fick sin militära utbildning på Hälsingarna.

Inskrivningsboken är enligt noteringar på första sidan utfärdad för 391 60/1911 Zettergren, Erik Helge Mauritz, född den 22 september 1890 i Gävle, inskriven 1911. Som yrke/titel anges tapetserare. Boken är utfärdad och underskriven av M. Söderhielm, befälhavare för Gävle rullföringsområde nummer 60. Denne är Mauritz Söderhielm, major i armén och kapten i regementets reserv. Han föddes 1846 och avled 1918. En av hans söner, Sixten Söderhielm, var under en period under mellankrigstiden regementsintendent på regementet.

Vad anger siffrorna framför namnet? Det hela talet, 391, anger den värnpliktiges nummer inom det rullföringsområde som han tillhör vid inskrivningen eller till vilket han överförs. Av det delade talet anger 60 rullföringsområdets nummer och 1911 det år under vilket inskrivningen ägt rum. För värnpliktig som tilldelas flottan skrivs bokstaven F framför inskrivningsnumret. Zettergren tillhör årsklassen 1911 och är tilldelad infanteriet.

Erik Zettergren fullgör rekrytskola och den första repetitionsövningen 1912 med placering vid 8. kompaniet. År 1913 fullgör han den andra repetitionsövningen placerad på samma kompani och 1914 den tredje repetitionsövningen, också den vid 8. kompaniet. Alla tre noteringarna är undertecknade av H. Sundberg. Vad gäller tjänstgöringen 1914 är tillagt: ”7 sept.–8 okt. krigstjänstgöring vid Kungl. Hälsinge regt (8. komp)”. Även 1915 fullgör Zettergren krigstjänstgöring, nämligen under tiden 15 april–31 maj vid 14. kompaniet. Detta är undertecknat av A. Andén.

Vid den tid det här är fråga om var regementet organiserat på tre bataljoner, en i vardera av de tre kasernbyggnaderna, A, B och C. 8. kompaniet tillhörde II. bataljonen och låg följaktligen i B-kasernen, troligen högst upp.

Strax före krigsutbrottet 1914 organiserades två extra kompanier vid regementet, nämligen 13. kompaniet den 30 juli och 14. kompaniet den 3 au-

gusti. Dessa benämndes skyddstrupper och var avsedda för bevakning av broar, hamnar och järnvägar. Det 13. kompaniet skickades upp till Boden medan 14. kompaniet först sändes till Mellansel för att senare återgå till Gävleområdet för bevakningsuppgifter mellan Harnäs och Gävle. Det troliga är att 14. kompaniet 1915 var grupperat i detta område och Erik Zettergren med det (se ovan).

För 1912 och 1913 är antecknat skjutresultat med 47 respektive 28 poäng. Undertecknat H. Sundberg.

Anteckningar om ytterligare tjänstgöring finns inte. Däremot ett flertal om fullgjord mönstringsskyldighet: 1917, 1918, 1919, 1920, 1921, 1922, 1923 och 1924, samtliga undertecknade Carl Kruse, rullföringsområdesbefälhavare (Rullf: omr: befhre). Vidare årligen 1925–1932 med en ny befälhavare, Eric Lindh. Efter 1932 finns inga anteckningar.

I slutet av inskrivningsboken finns utdrag ur värnpliktslagen. Där står bland annat att "hvarje svensk man är värnpliktig från och med det år, under hvilket han fyller 21 år, till och med det, under hvilket han fyller 40 år." Vidare finns formulär för mönstringsanmälan och adressanmälan samt "Minneslista öfver hvad härен tillhörande värnpliktig har att iakttaga vid mobilisering m. m."

Så har vi något kunna följa värnpliktige Erik Zettergren under de år han tillhört Kungl. Hälsinge regemente. Han blev så småningom tapetserarmästare med en gesäll och en springpojke som anställda. På 1940-talet gick det av olika orsaker inte att ha gesällen kvar.

Erik Zettergren avled 1960 och är begravd på Gamla kyrkogården i Gävle.

Erik Zettergren är andre man från vänster i andra raden uppifrån. Fotografiet är ej daterat men torde kunna vara från rekrytskolan och 8. kompaniet 1912. Troligen kompanichefen längst fram i uniform m/10 och mössa m/ä.

MILITÄRMINNEN

av Carl Gustav Dahl

Efter flera påminnelser från redaktören skall jag försöka åstadkomma några kompletteringar till min tiosidiga artikel i Bocken 1997.

Ungdomliga framtidstankar

När det blev aktuellt för mig att genomföra mönstring för värnpliktstjänstgöring var det många tankar som väcktes. Hur skulle mina pågående tekniska studier samordnas med den militära utbildningen? Mitt val blev ett års uppskov med rekrytutbildningen för att prioritera ingenjörsexamen.

Min nästa prioritering blev sammanhängande utbildning på I 14 den 17 juni 1938 till den 30 mars 1939 som sedan skulle avslutas med en repetitionsövning under september månad 1939.

Under min verkstadspraktik, som var nödvändig som komplettering till de tekniska studierna, fick jag tillfälle att genomgå en veckas servicekurs hos General Motors. De kontakter som jag då fick gav mig möjligheter att genomgå en högre servicekurs i USA direkt efter avslutad repetitionsövning, vilket skulle bli en lämplig komplettering till min ingenjörsexamen.

Civila planer ersattes av militär verklighet

Efter min ingenjörsexamen blev det bara några veckors ledighet till inryckning på studentkompaniet på I 14 den 17 juni 1938. I väntan på morgontågets avgång från Stockholm gick jag fram och tillbaka på perrongen och upptäckte då en jämnårig som där hade sällskap med sin pappa. Jag misstänkte att han var ute i samma ärende som jag och det visade sig att vi båda hamnade i inryckningskön på I 14 och blev kompaninummer 5 Engblom och 7 Dahl. Carl-Eric Engblom och jag gjorde sedan reservofficerskurs på Karlberg 1940. Därefter var vi placerade på samma kompani i Tornedalen sex månader 1940–1941 och blev sedan vänner för livet.

På inryckningsresan från Stockholm 1938 uppmärksammade jag en trestreckad furir med fana efter parad på Gärdet den 16 juni när kung Gustav V fyllde 80 år. Det visade sig vara Hugo Sööder, som jag sedan hade många kontakter med under hela hans livstid. Bland annat var han motorunderofficer under de perioder då jag var motorofficer och när I 14 S hade bildats tillhörde vi ledningen samtidigt i flera år.

Vid inryckningen den 1 september 1939 hade tyskarna gått in i Polen, vil-

ket förlängde tjänstgöringstiden året ut. Nästa inryckning blev den 9 april 1940 då tyskarna anföll Norge och därefter blev det övervägande militärtjänst till krigsslutet.

Mina ursprungliga planer att ha avslutat militärtjänsten i samband med repetitionsövningen september månad 1939 ersattes av lång tjänstgöringstid som reservofficer som avslutades med ett tackbrev från regementschefen 1988 för lång och trogen tjänst.

Snabb militär anpassning

Trots begränsade militära kunskaper före inryckningen till studentkompaniet anpassade jag mig snabbt till den nya verksamheten. Min snabba anpassning medförde att jag fick diverse "förtroendeuppdrag". Bland annat fick jag i uppdrag att hämta ut måltavlor i samband med skjutningar. Chef för målboden var indelte furiren Trygg som var en mycket bestämd person beträffande måltavlornas placering i förrådet. "Det skall vara papp mot papp och trä mot trä" var den bestämda ordern. En dag fick jag frågan "var kommer du ifrån?" Jag svarade då Stockholm och fick en snabb kommentar. "Inte visste jag att det fanns vettigt fôlk där."

Ett annat uppdrag var målanordnare då olika pappfigurer skulle placeras på lämpliga platser i terrängen. Det tredje uppdraget var att fungera som marketentare vid vår första fältförläggning i Oslättfors. Mina uppdrag väckte en viss avundsjuka hos några kamrater som redan i ett tidigt skede planerat att välja militäryrket och därför borde ha prioriterats när det gällde olika uppdrag.

Vår plutonchef var ogift och lite tankspridd ibland, vilket orsakade vissa speciella episoder. Vid ovannämnda fältförläggning skulle vi som avslutning elda upp den halm som vi legat på i tälten. Plutonchefen ropade då plötsligt att vi först skulle leta efter den handske som han tappat. Strax därefter upphittades handsken men då hade löjtnanten tappat den andra handsken och vi var trots detta tvingade att sätta eld på halmen. Löjtnanten stod då och blickade in i elden och sade med en suck: "Nu brinner min handske (lätt läspljud) upp." Vid ett annat tillfälle hade vi vapenlära på morgonen och löjtnanten verkade trött efter en sen afton. Han skulle då undervisa oss om 7,5 cm kanoner men det blev i stället 7,5 centiliters som var det vanliga snapsmåttet på den tiden.

Uppdrag vid gränsen mot Norge

Under år 1942, då jag var motorofficer på regementet, var jag krigsplacerad som underrättelseofficer på I 44. I mars månad tillhörde jag en grupp som under överstelöjtnant Haases ledning gjorde vissa rekognoseringsarbeten för regementets eventuella framtida verksamhet i västra Jämtland. På andra sidan gränsen mot Norge befann sig då tyska förband. Vi var förlagda i Medstugan som hade både mejeri- och pensionatsverksamhet. Det var då ransoneringskort på de flesta livsmedel, men dem behövde vi inte använda, trots att vi ser-

verades både kött, mylta och vispgrädde. Det senare var en stor bristvara, som vi inte kunnat njuta av sedan lång tid tillbaka. Före återresan till Gävle hade överstelöjtnant Haase följande kommentarer. "Nu ha vi kunnat njuta av skidåkning i strålande sol, bra skidföre och utmärkt mat utan kostnader, vilket ni som skidturister skulle ha fått betala en hel del för."

Samma uppdrag under sommarförhållanden blev en stor kontrast. Utgångspunkten var då Skalstugan, där det fallit flera centimeter snö under natten när vi vaknade på morgonen den 6 juni. Förflyttningar till fots i dåligt väder blev betydligt mer krävande. Dessutom blev vi tvungna att vada över en kraftigt forsande bäck med vatten upp till knäna för att undvika en lång vandring runt en sjö.

Medlemskap i militära föreningar

Genom att mitt militära intresse väcktes i ett tidigt skede har jag blivit medlem i ett flertal föreningar som på olika sätt vidmakthållit intresset.

– Hälsinge regementes kamratförening

Föreningen bildades när jag gjorde rekryten 1938 och jag var snabb att anmäla mig som medlem från starten och har behållit mitt medlemskap i alla år. Har även varit en trogen deltagare i "Regementets dag" under många år, och senare, efter regementets nedläggning, i Kamratföreningens årsmöten och höstutflykter och på detta sätt träffat regementskamrater av olika årgångar.

När jag var dagofficer vid Regementets dag 1942 saknades pågende vaktstyrka på cirka 50 man när jag skulle visitera före vaktavlösningen. Hur jag löste frågan utan att någon i den stora besöksskaran märkte något har jag redovisat i min artikel i Bocken 1997.

– Reservofficersförbundet

När jag utnämndes till fänrik i reserven 1941 ansåg jag det lämpligt att bli medlem i Reservofficersförbundet som bevakar reservofficerarnas intressen.

– Reservofficerssällskapet i Stockholm (ROSIS)

Sällskapet bildades 1942. När jag var på kort ledighet hemma i Stockholm och med den information som lämnades lockades jag att omedelbart bli medlem. Av dagens medlemmar är jag den ende som varit med sedan starten. Den verksamhet som bedrivits under åren har bidragit till att behålla det militära intresset och kunnandet.

– Frivilliga Automobilkåren

När jag var motorofficer 1942 gjorde kaptenen Curt Swedelius från Armétygförvaltningen ett inspektionsbesök hos mig och informerade även om att han var ordförande i Frivilliga Automobilkåren (FAK). Jag blev intresserad

av verksamheten som bland annat bidrog med fordon och förare redan under första världskriget och jag blev omedelbart medlem, vilket jag är fortfarande. I ett tidigt skede blev jag invald i styrelsen där jag bland annat var kommittéordförande och organiserade bilfälttävlingar på olika platser i landet under påskveckor. Så småningom belönades jag med kunglig medalj med Gustav VI Adolfs bild. Jag deltog även i början av mitt medlemskap i FAK, i några militära bilfälttävlingar, exempelvis i Danmark år 1948, då danska reservofficersförbundet stod som arrangör.

Ett annat FAK-minne är från begravningen av kung Gustav V. FAK hade fått en framskjuten plats utefter kortegevägen och vi var en grupp som ställdes upp i paraduniformer. Den nye kungen Gustav VI Adolf gick till fots i begravningskortegen trots alla ansträngningar i samband med kungaskiftet.

– Försvarets Motorklubb (FMK)

Även i denna riksomfattande organisation med många lokalavdelningar har jag varit medlem i många år. Förutom aktuell information i medlemsbladet TRAFIK & MOTOR har jag lyssnat till många intressanta föredrag vid Stockholmsavdelningens årsmöten på K 1.

– I 14 S – Hälsinge regementes kamratförening i Stockholm

I samband med min sista tjänstgöring vid I 14 hösten 1968 diskuterade överste Smedler och jag förutsättningarna för en lokal kamratförening i Stockholm. Jag framförde då många argument för en sådan förening. Resultatet kom två år senare, då jag var med när föreningen bildades och blev omedelbart medlem. Jag avböjde eventuellt medlemskap i ledningen på grund av andra engagemang men efter några år accepterade jag att träda in och nu är det mer än 30 år sedan. Jag har inför flera årsmöten föreslagit ledningen att bli avlöst men detta har inte accepterats, då den anser att jag bör svara för kontinuiteten från föreningens bildande. Förutom att jag gärna engagerar mig i ledningsarbetet var det även en praktisk åtgärd då jag tillsvidare håller med lokal och skaffar förtäring till ledningsmötena sedan vi från hösten 2005 förlorat möteslokalen när Försvarshögskolan flyttade till nya lokaler.

Slutord

Mina framtidsplaner när jag gjorde min värnplikt 1938–1939 skrinlades plötsligt då andra världskriget bröt ut den 1 september 1939. I stället för att klara all militärtjänst under en tidsperiod av 16 månader blev det 50 år som jag tillhörde Hälsinge regemente.

Jag trodde att min framtid skulle spolieras genom andra världskrigets utbrott men tjänstgöringen vid Hälsinge regemente och medlemskapet i militära föreningar har berikat tillvaron på många olika sätt. Trots hög ålder kvarstår mitt intresse för I 14 S med trevlig kamratlig samvaro.

EN RESERVOFFICERS MINNEN VI

av Knut Björkenstam

För sjätte året i rad gör jag nu utdrag ur reservkaptenen Per-Olof Mattssons nedtecknade minnen från hans tid vid regementet. De omspänner perioden 1929 till och med 1965. Detta år lämnar författaren reserven. Han avlider den 24 april 1967.

I de tidigare årgångarna av Bocken har jag valt ur minnena följande episoder: från rekrytutbildningen (2001), "plundring" av Marma och "strejk" på Livkompaniet (2002), kärrmanöver i Uppland (2003) samt skildringar från författarens beredskapstjänstgöring under andra världskriget (2004 och 2005).

I år är avsikten att avsluta beredskapsminnena för att år 2007 sätta punkt med skildringar av några kända I 14-profiler så som författaren upplevt dem och något om livet på officersmässen. Några personliga tankar och reflexioner som författaren tecknat ner kommer sedan att definitivt få avsluta denna "följetong".

Som vanligt har jag tillåtit mig att, där jag så funnit nödvändigt, något ändra i texten. "Punktering" innebär att jag hoppat i framställningen. Något eller några namn kan av vissa här ej specificerade skäl ha uteslutits men i allt väsentligt är det Per-Olof Mattssons egna ord som läsaren får ta del av.

Nu får hävdatecknaren själv tala.

Nu hoppar jag fram till min tredje krigsjul, nu i Jämtlands norra del. Stridsgruppchef och allt. Ansvarig i fyra dar utan förstärkningschans för en flera mil lång bit av landets gräns och cirka 20 mil djup. Vår närmaste station var Strömsund. Intill gränsen låg orterna Gäddede, Blåsjön och Ankarvattnet. Jag hade minst fyrahundra man till mitt förfogande. Ensam officer med två riktiga sergeanter.

Den ene var min kompaniadjutant, Eriksson. Mannen som är ett ordningsfenomen. Hela nätter satt han tre gånger i månaden i Bågede och räknade igenom sin kassa tre gånger. Mycket folk och mycket småslantar och rätt på öret skulle det vara. Om han två gånger kom till samma resultat, kunde han vid något av dessa tillfällen ha gjort fel. Nej, tre gånger skulle han komma till samma resultat, innan han med sol i blick och strålande ansikte

kunde utslunga: "Nu stämmer det!" Det var inte lönt att hjälpa honom, där han satt på sin filt, omgiven av alla slantar. Främmande inblandning fråntog honom inte ansvar.

...

All utrustning skulle plötsligt upp i fjällvärlden. Skidpatruller uttogs. Besvärligaste uppgiften anförtrodde jag åt värnpliktige sergeanten Mattsson-Mårn. Han själv lika väl som fadern stor skogsmänniska. Han och hans trupp hade två fullastade pulkor att dra fram till ett lappläger med telefon uppe på snövidderna. Innan han gav sig ut på fjällen skulle han be Johansson i Storvattnet om klarsignal. Denne var en väderbiten fjällman, som bodde i en liten stuga helt isolerad nedanför trädgränsen vid fjällets fot. Alla patruller hade order att ringa till mig och berätta om att de lyckligen kommit fram till sina mål. De var turligt nog alla försedda med den moderna bekvämligheten telefon.

Så småningom hade alla ringt utom Mattsson-Mårn. Det var inte lätt att i förläggningen mobilisera en räddningsstyrka. Alla bra skidåkare var ju redan uttagna. Men säger man "Frivilliga fram!" och talar om vad det gäller, kommer grabbar med reservkrafter. Jonasson gjorde mig inte besviken. Han hade inte blivit tillfrågad och hade han det, hade han avrått. För trots att det var så lugnt här nere, sade han att det rasade snöstorm längre upp. Han hoppade in i sina skidor och slängde ryggsäcken på ryggen. Ur den stack det upp ett yxskaft.

Så iväg uppför och uppför. Rast då och då, och då alltid vid en eld, som sprakade på nolltid. Granarnas mossragg och torrvirke från deras underrede var hans kruttorra bränsle. Sedan på med kaffepannan. Man häpnade över vad man såg och kände sig valhänt, all militär vinterutbildning till trots. Vi stakade oss nu fram uppför en fjällsluttning. I snöstormen var det inte lätt för mig att se ett enda dugg. Bara den lille sege Jonasson som spårhund framför mig. Efter någon timme vände han sig om och skrek i mitt öra: "De är räddade." Duktig sergeant som begripit att vända för att ta en omväg kring fjälltoppen. Det såg Jonasson i spåren. Vilka spår? För jag såg inga.

Sidoförflyttning ett bra tag till dess Jonasson plötsligt sade: "Nu skall Du åka hem. Det är bara att köra utför. Inte ett enda steg uppför. Gör det så kommer Du till GUMMAN." Löd omedelbart Jonasson. Han var då min chef. Färdades nerför som Jonasson sagt och efter någon tid stod jag plötsligt framför hans lilla stuga mitt i den risiga snårskogen. Fru Jonasson måste stödja mig fram, innan jag fullständigt utmattad somnade in i finrummets paradsäng. Och jag som trodde mig om att ha kondition för tusen. Och hur kunde Jonasson förstå att mina krafter var på upphällningen, när jag inte märkte det själv?

Strax efter det att jag skiljts från räddningsstyrkan träffade den på Matts-

son-Mårn och hans mannar i en fjällada, där de gjort det skönt för sig i väntan på att stormen skulle bedarra. Sådan ungdom fanns det redan på den tiden som värnpliktigt befäl vid Hälsinge regemente.

Alla civila transporter var givetvis avlysta från dessa gränsområden. Vi tilläts dock att då och då släppa igenom uppköpare från Norrmalms Livs och NK och så vidare. Jonasson och hans kamrater fick på så sätt chansen att bli av med fågel och fisk för att kunna tjäna sitt dagliga bröd. I Jormlien med mejeri och allt, och feta kor i mängder fanns det ingen ransonering. Transportvägarna är så långa att mjölken skulle vara sur för länge sedan, om man försökt sig på att transportera den till Strömsund. Det var i dessa avspärrningstider därför ett populärt permissionsmål att få åka till hotellet i Jormlien. Där vankades allt utan att man behövde offra små papperslappar *(red:s anm: ransoneringskuponger?)*. Till och med tjock vispgrädde till efterrätten mitt under kriget.

En annan intressant bekantskap var Björkvattnet i Sverige. Den enda ort, som har högertrafik och alltid haft det. Dess enda väg går i en slinga genom Norge, innan den kommer ner till Frostviken. Gränsen måste vara slarvigt dragen för på ett annat ställe gick den tvärs genom ett gammalt uthus. Svenska soldater på denna sidan uthuset, tyska på den andra. Inga intermezzon dock med undantag av den nattliga strömmen av flyktingar. ...

Det var lätt att passera tyskarnas patruller efter gränsen. Alla gick de som urverk. Några kilometer norrut och sedan med samma precision lika långt söderut igen. Nu kan jag tala om att organisatören av flyktingströmmen på vår sida hette Hummel. Han var provinsialläkare i Gäddede. Här var fyrbåken, som betydde FRIHET. Han kunde ange vägar och klockslag. ...

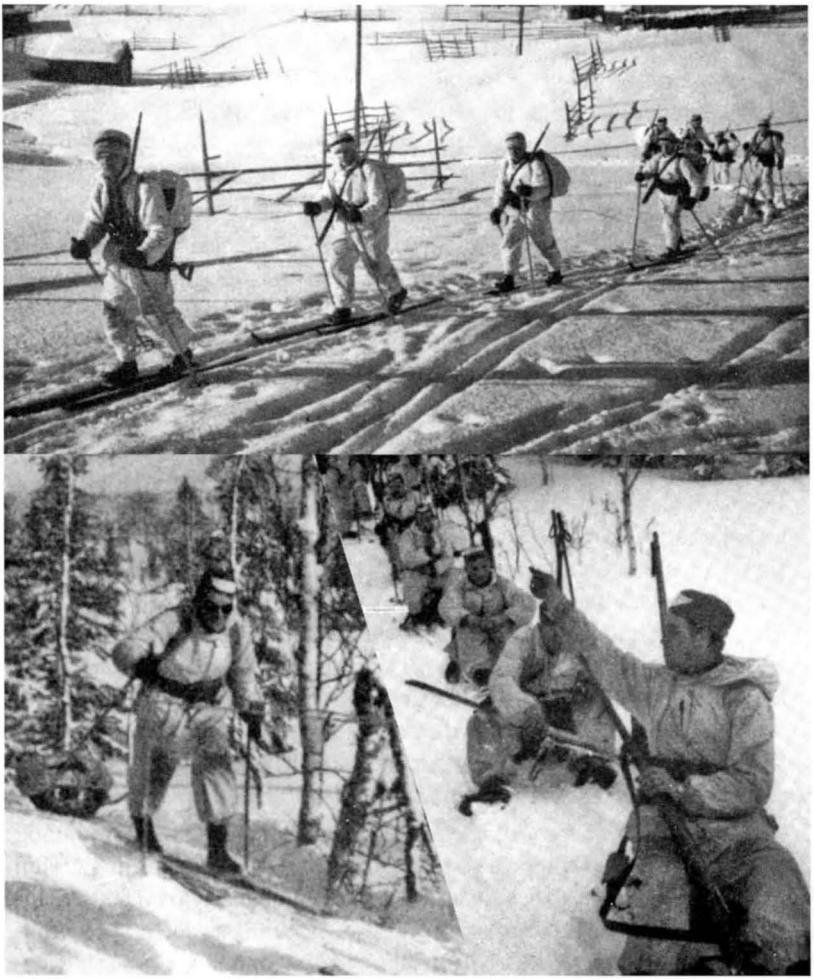
Landsfiskalen drog också sitt strå till stacken. En fest var genuin. Bara vita benknotor från ren på ett trävitt bord. Träpinnar och hovtänger och en och annan hammare var originellt matsilver. Vi åt renmärg. En delikatess. Som vanligt en tävling efteråt som kontroll av formen efter den feta kalasmaten. En gång gällde det vem som kunde hoppande på det ena benet sparka till det andra så högt som möjligt. Vi låg väl på cirka två meter, när landsfiskalens fru bräckte oss alla karlar genom att spräcka kjolen och hur lätt som helst pricka taket på cirka tre meters höjd. Efteråt avslöjades att hon var proffs i denna ädla tävlan, alldeles utmärkt att ta till efter en bastant middag. Hon hade tidigare varit balettstjärna på Operan i Stockholm! ...

Mitt största besvär förorsakade en person alldeles ensam. Var dum nog att acceptera en sjuksköterska som bas för vården på vår sjukstuga. Hon hade tyvärr ingen aning om vad det ville säga att i stark kyla bo i ett ej vinterbonat rum i Bågede. Dessutom och till råga på allt trodde hon på grabbarnas många björnhistorier. Alla "sjuka" hade sett björn i omgivningen, när de väl förstod att den första björnen gått i henne. Hon led säkert mera än alla grabbarna tillsammans. Hon var dessutom, sedan trettio år, från ett stort

sjukhus i Stockholm van vid en renhet, som hon aldrig kan få i våra barack-er, även om vi bara hade haft den enda uppgiften att jaga bakterier.

Målet för vår jakt med vapen i hand är baciller, vällande in över grän-serna. Bacillernas avsikt är då att döda ett folk. All min erfarenhet säger mig att patienten är rätt så motståndskraftig.

Med åren har hans civila situation blivit gynnsammare men även resur-serna förbättrats. Glimtar om senare upplevelser får komma då de kan ses med litet längre perspektiv. Utan sådant engagemang som omedelbara upp-levelser skänker människan.

Hälsingesoldater i jämtländsk bygd under beredskapsåren.
Foton ur "Kungl. Hälsinge regemente i beredskap 1939–1945".

MINA FÖRSTA ÅR MED KUNGLIG HÄLSINGE REGEMENTE
II

av Folke Alnevik

Beredskapstjänst 1943

I slutet av februari 1943 lämnade III. Bataljonen/I 14 Gävle för att bivackera i Offerdal i Jämtland. I kapten Ragnar Lenés skyttekompani var furir Söderberg granatkastartroppchef och jag kulsprutetroppchef med sergeant Kadestam som chef för tunga plutonen. En del av våra soldater hade vi tidigare haft som rekryter.

Vårt tåg stannade i Bollnäs med avstigningsförbud. Vid samma perrong stod nämligen ett tyskt transiteringståg med personal promenerande på perrongen. Ett tumult som väckte tyskarnas intresse uppstod vid en av våra vagnar. En högljudd soldat försökte stiga av för att "prata" med tyskarna men hölls tillbaka av kamraterna. Det var en av mina bästa soldater. Vid rättegång senare förklarade han sig ha blivit bjuden på två supar. "Underligt", sade domaren, "hur kunde ni bli så full? Förresten vad drack ni ur?" – "Kokkärlslocket", ljöd svaret. Det blev 14 dagars arrest.

Efter några veckors kompletterande vinterutbildning startade söndagen den 7 mars klockan 19.00 en "manöver". Den inleddes med marsch västerut mot norska gränsen. Förflyttningen i skydd av mörker och utan störningar avbröts efter tre dygn på grund av alarmerande underrättelser om fientlig verksamhet. Sedan sammanslagen frukost med torrskaffning utspisats sändes bataljonens samlade tross bakåt under sergeant Dahlgrens befäl. Jag förde kompaniets tross, ett trettiotal kockar och kuskar med fordon samt sjukskrivna. Under flygmarsch på dagtid ("lura fi flygspaning") till mörkrets inbrott pågick förflyttningen. Order kom om bivackering, det vill säga sergeant Dahlgren pekade rakt ut i den kalla, svarta natten och den djupa snön och sade: "Här skall det här kompaniet förläggas." Framåt klockan 23.00 var hästar uppstallade och utfordrade, två tält resta och middagen klar att utspisas eller transporteras. Inget kompani syntes till och sergeant Dahlgren visste ingenting. I gryningen lät jag fälla några granar och började resa kompaniets tält. Föregående dags middag kastades, frukost serverades och lunch började förberedas. Trots spaning framåt ingen kontakt med bataljonen. Lunch klar vid 12-tiden. Delar av kompaniet började komma vid 13-tiden, fullständigt uttröttade och hungriga. Efter mat och vila kunde kompaniet dagen efter återgå till Offerdal.

Den 29 mars marscherade kompaniet över Åre, Duved, Medstugan till Skalstugan varvid stab och tross flyttade in i "Wallenbergs jaktslott". Plutonerna grupperades i nergrävda korsun längs vägen hundra meter närmare

Kulsprutekorsun vid Skalstugan.

gränsen. Jag beordrades att åka sju kilometer längre fram och ta befälet över en postering vid gränsen där vägen går ner i Sandvika i Norge. Posteringen var förlagd i en barack. Den bestod av tolv soldater varav en kock och en sprängare. På grund av snö och vind kunde vägen mellan koktrossen och plutonerna inte hållas öppen utan på blåsigaste stället hade en snötunnel grävts för att kunna köra ut mat till plutonerna.

Snötäcket var så tjockt på vägen till posteringen att telefonstolparna nätt och jämnt stack upp. Telefontråden hängde några decimeter ovanför snötäcket. Ordern var: "Ta med utrustningen och följ telefontråden!" Ingen syntes till när jag kom fram till baracken. Inga stridsställningar var grävda. Sedan jag installerat mig och satt ut post larmade jag posteringen. Det blev fullständigt kaos. Stridsställningar och utrustning ordnades.

Andra dagen kom en tysk patrull, en löjtnant och två soldater, och passerade på handgranatsavstånd från baracken. Vår post visade inget större intresse för den tyska patrullen. Den passerade en gång om dagen sade han. När patrullen syntes den tredje dagen beordrade jag posteringen i eldställning, anropade patrullen och bad om en förklaring. "Det är svårt att från vår sida ta sig upp på berget, där gränsen går, och därför åker vi runt. Ingen har

haft något emot det tidigare." Jag förklarade att från och med nu är det inte tillåtet längre att åka långt in på den svenska sidan. Löjtnanten tittade på vapnen som var riktade mot honom och såg att jag lite teatraliskt (tycker jag nu) lagt handen på pistolen. Patrullen återkom inte.

På vägen ner mot Norge var en stridsvagnsminering med bottenutlösning utlagd. Sprängarens uppgift var att hålla de kraterliknande, meterdjupa hålen ner till minorna öppna. Det var några vackra, soliga dagar i början av april. Det droppade till och med från baracktaket. En natt vaknade vi av en våldsam explosion. Baracken skakade och vi kastades upp ur sängarna. En stridsvagnsmina 40 meter nedanför oss hade exploderat, sannolikt på grund av att smältvatten runnit ner under minan som lyfts upp under natten då vattnet frusit till is.

Jag blev avlöst en gång som posteringschef för att åka söderut och delta i en stadslöpning. En resa som inte var särskilt befrämjande för tävlingsformen. Först skidlöpning sju kilometer, därefter häst och släde en halv mil, sedan lastbil en mil och sist tåg 40 mil. Vi vann tävlingen.

Tillbaka till min kulsprutetropp förflöt tiden med övningar men även fantastiska utflykter i fjällen. Med ansiktena insmorda med kulspruteolja såg det på vårkanten ut som om vi var direkt komna från Afrika.

Den 20 maj flyttade kompaniet till Björnänge och återgick i bataljonen. Övningar i pluton och kompani med bataljonsövningar 7–10 och 27–29 juni. Jag var dagunderofficer 12–18 juni.

Sista sträckan som vi vann på Årestafetten. Från vänster: Tord Bellander, författaren och ?.

Sommaren blev en period med intensivt tävlande. I 14 vann Svenska Dagbladets 25-mannastafett med ett lag hopplockat från Värmland, Jämtland och Norrbotten men också från förband hemma på kasernen. SM, DM internationella och nationella tävlingar avlöste varandra. Kompaniet deltog också i Årestafetten där jag flyttade över som patrullchef och sprang två sträckor.

I början av juli förflyttades plutonen till Storlien som försvarades av ett landstormskompani från I 21. Granatkastartroppen förlades till det stora bergskyddsrummet söder om järnvägsstationen och kulsprutetroppen vid järnvägen. Någon väg till Storlien fanns ej.

Inför uppsägningen av transiteringsavtalet med Tyskland bedömdes tydligen läget kritiskt för Sverige. Tunga plutonen fick order att truppminera östra delen av slalombacken och björkskogen öster om densamma från järnvägen och upp till slalombackens krön. Minorna hade lastats ur på perrongen. Ingen hade sett den typen av minor förut. Endast frivillig personal fick tas i anspråk. Två man från min trupp anmälde sig varav en var soldaten från tumultet i Bollnäs. Vi blev fem man som minerade i två dygn: plutonchefen, två troppchefer och två soldater. Järnvägsexpeditionen gav oss några rutade räkneböcker för protokollföring. "Soldaten från Bollnäs" bar minor som man bär ved. En gång knäppte det till ordentligt när han med hakan tryckte lite för hårt. Minan utlöstes men säkringen satt kvar. Efter två dygn var hela området minerat med osäkrade minor. När jag 20 år senare bodde i Storlien med fru och barn på sportlovsveckan förbjöd jag dem att komma i närheten av björkskogen.

Landstormskompaniet ersattes av vårt kompani. Senare flyttade hela kompaniet till Bodsjöedet för fälttjänstövningar. Det började med framryckning mot en fiende som tagit Duved. Vid en omfattning skulle kulsprutetroppen ta sig över en drygt tio meter bred å. Soldaten som bar kulsprutan sade, att den var för tung för att simma med, vadan jag karskt sade: "Ta hit kulsprutan!", kastade mig i vattnet men föll som en sten till botten. Jag kunde "för skams skull" inte släppa kulsprutan. Jag fick tag i ett av handtagen, kröp på den sandiga botten på alla fyra så fort jag kunde mot den andra stranden. När luften tröt och jag reste mig upp fick jag huvudet över vattenytan.

Några dagar senare nådde vi Mullfjället. Hela bataljonen gick under bärning över fjället, norra delen av Åreskutan och ner till Björnänge. Där väntade lastbilar som transporterade oss tillbaka till Bodsjöedet.

Så omgrupperade vi åter till Storlien. Mellan alla tävlingar i Gävle, Uppsala och Stockholm hann jag med en spräng- och minkurs i Duved med prov lördagen den 11 september.

Den 20 september tog vi tåget till Duved och marscherade till Ängena i väntan på hemtransport. Efter ilastning i Duved den 22 september klockan 21.50 ankom vi till Gävle dagen därpå klockan 13.35. Aspirantskolan väntade den 11 oktober.

SISTA RADIOKONSERTEN MED REGEMENTETS MUSIKKÅR

av Knut Björkenstam

I år är det femtio år sedan regementets musikkår genomförde sin sista konsert i radio. Den äger rum torsdagen den 20 september 1956 mellan klockan 13.45–14.15. Det kan vara på sin plats att kort skriva om konserten. Året därpå läggs musikkåren som bekant ner. Det finns anledning återkomma till detta i nästa års nummer av Bocken.

Fram till någon gång under 1960-talet är det mycket vanligt att våra militära musikkårer genomför konsertprogram i radio. Tiden som anslås är som regel trettio minuter. Ofta börjar programmet med en ouvertyr eller liknande stycke för att sluta med en marsch, som regel regementsmarschen för det regemente som musikkåren tillhör. Däremellan några "lättare" kompositioner. Detta gäller även för vår musikkår vid dess sista framträdande i radio. Konserten går av stapeln i Solängsskolans aula.

Från Stockholm annonseras: "Om en minut spelar Hälsinge regementes musikkår." Därpå följer paussignalen ("Storm och böljor tystna ren"). Hallåman i Gävle är Bruno Schedin, av musikerna kallad "Scheddan". Schedin är även journalist på Gävletidningen Norrlandsposten. Programmet påannonseras sedan så här: "Sveriges radio Gävle. Militärmusik den närmaste halvtimmen. Hälsinge regementes musikkår spelar under Enar Mårtenssons ledning och börjar med *Ouvertyren till Il Guarani* av Gomez." Carlos Gomez är en portugisisk-brasiliansk tonsättare som verkar under 1800-talets senare del. Han studerar i Italien där flera av hans operor uppförs. Han föds 1839 och avlider 1896.

Efter det inledande stycket annonseras: "Och nu fortsätter Hälsinge regementes musikkår med *Capriolen* av Jo Rixner." Denne är tysk och komponerar mera lättsam musik som polkor och galopper. Han är född 1902 och heter egentligen Joseph i förnamn men kallas "Jo". Musikkåren spelar upp och efter kompositionens slut yttrar hallåmannen: "Vi hörde *Capriolen* av Jo Rixner och nu närmast följer *Hälsingelåtar* arrangerade av Erik Film." Som titeln anger är det olika låtar från Hälsingland som sammansatts till ett mycket populärt stycke, vilket rätt ofta står på musikkårens repertoar. Erik Film är i slutet av 1800-talet fältmusikant vid regementet.

"Till sist Hälsinge regementes marsch." Efter det att den tonat ut i etern avannonserar hallåmannen med att säga: "Från Gävle spelade Hälsinge regementes musikkår. Dirigent var Enar Mårtensson. Och som avslutning spelades Hälsinge regementes marsch."

Konserten har jag på en kassett tack vare förmedling av före detta musi-

kern vid regementet Sölvę Kingstedt. Inför detta inlägg i Bocken har såväl denne som Gunnar Wennberg, även han före detta musiker vid regementet, tillfrågats och kunnat konfirmera riktigheten i det jag skrivit.

Vid tidpunkten för konserten är kompositören till regementets marsch fortfarande okänd. Namnet kommer dock att uppdagas i början av 1960-talet (se artikel av författaren i Bocken 1960/61).

Två av regementets musiker som var med 1956. Till vänster Gunnar Wennberg, till höger Kaj Landqvist. Fotot taget den 16 juli 2006 på Johannes kyrkogård i Stockholm i samband med en "Rundvandring med general von Döbeln". Foto: Knut Björkenstam.

PER ASPERA AD ASTRA

av Per Söderblom

I skrivande stund (hösten 2005) så är älgjakten avklarad, köttet fördelat och förpackat i härför lämpliga givor. Frysboxar och visthusbodar är nu åter fyllda för kommande bistra och mörka tider. Årets älgjakt, i Bohuslän, kommer förmodligen att gå till handlingar och protokoll som den varmaste i mannaminne. Inom vissa områden infördes eldförbud (?), det vill säga inga brasor fick tändas, för övrigt behövdes det inte heller.

Nåväl, som passkytt blir det en hel del tid att filosofera. Hur många gånger stod vi inte som post under grundutbildningen och tittade ut över en myr med "Bevakningsområde: Gräns vänster... Gräns höger... Eld får inte avges till höger om stora granen." Att vara passkytt är med andra ord att vara enkelpost. Markerna som jaktlaget disponerar är belägna norr om Uddevalla. Terrängen liknar på sina håll terrängen mellan Töre och Kalix. Stora myrar, höga berg, djupa dalar och inga vägar. Jag hade gott om tid att minnas de gånger som framryckningsvägarna i Kalixlinjen rekognoserades och som alltid avslutades med en muntlig stridsövning avseende förplutons sammanstöt med en mekaniserad fiende. SÖB-arna i Kalixområdet avslutades regelmässigt med ett besök på Raggdynan, där vi alltid blev anfallna av en lätt attackdivision från F 21. När jag kom till området första gången var jag furir och ställföreträdande skytteplutonchef, 8. skyttekompaniet 2./IB 44. Gustav VI Adolf var Sveriges konung.

Föga anade jag vid inryckningen till Livkompaniet 1965 att rustmästare Wendins hårda nypor bara var en västanfläkt mot vad som skulle komma. Många är de platser och kartblad som minner om fornstora dar, där "blod, svett och tårar" flöt i strida strömmar. Vad sägs om Stenhammar, som för alltid kommer att kopplas ihop med täthetsprov av skyddsmasken under rubriken C-tjänst. Hur många av er som läser detta har inte stått framför en fänrik (varför en fänrik?) i provkammaren och anhållit, i enlighet med reglementet och med avtagen skyddsmask, att få gå ut?

Alla känner vi väl också till "I" i Ingebo, varifrån förpatrullen alltid blev påskjuten. Förpatrullen skulle, enligt Anvisningar Skyttegrupp, vid sammanstöt skjuta ett rött signalskott, minera vägen med de tio stridsvagnsminorna och från en stridsställning till höger om vägen försvara mineringen. Vid denna övning, skulle detta ske i höjd med målboden vid korthållsbanan. Förpatrullen förstärktes ofta i detta läge med en man ur Livtor-

pet. Det var lille Pierre Brandström, fem år och son till fanjunkare Brandström och hans franskfödda hustru, som med bravur agerade stridsdomare, mest domare. Som ordspråket säger: "Äpplet faller inte långt från trädet".

Åter till förplutonen. I detta läge understödde nu de tunga grupperna plutonens huvuddel som gjorde omfattning höger, bakom korthållsbanan, och anföll fienden i vägskälet. Automatgevärsskyttarna understödde kpistskyttarna vid rensningen av värnen. Befälsskola I var utrustad med både Ag m/42 och kpist. Om vi, efter ett oräkneligt antal gånger övat detta och om vi gjort bra ifrån oss, det vill säga var svettiga, fått ett antal stukningar och mindre blessyrer, då kunde på nåder våra befäl frångå Anvisningar Skyttepluton och övergå till krigslist. Hela plutonen inklusive Pierre, skulle anfalla vägskälet, för dagen en sista gång, med full ammunitionsinsats. Förrådspersonalen berömde vår pluton för exemplarisk redovisning. Enbart hylsor återlämnades.

Andra platser som minner om tider som gått är till exempel Hästbo, Rörberg, Grååsen och många andra. Jag får vid detta tillfälle inte glömma det övningsstrategiska fyrvägskälet vid punkt 48,84, något öster om Kubbo. Detta vägskäl har förmodligen varit räddningen för många övningsledare. Här kunde bataljonsstaben grupperas som centrum på bataljonen, även trosskompaniet kunde upprätta underhållsplats här. Vägskälet användes dessutom som kolonnbildningspunkt. Jag undrar hur många förplutoner som inspekterats när de passerat punkt 48,84.

Grundutbildningen närmade sig nu slutet. Vi hade kommit till mars månad 1966. För att vi, som hade bestämt oss för att fortsätta vid Instruktörsskola (IS) 1 inte skulle gripas av alltför svår ångest vid tidpunkten för MUCK, så omgrupperades vi tillsammans med Livkompaniet till Björnängelägret i trakten av Åre. Utbildning i fjällterräng skulle genomföras.

Nu skulle prövningarnas tid börja visade det sig. Björnängelägret förvaltades vid denna tid av A 4 i Östersund. Vid framkomsten konstaterades att matsalen brunnit ner. Det blev utspisning från kokvagn. Särskild utrustning såsom stor ryggsäck, skidor med stålkant, och sovsäck samt ett stycke renhud hämtades och kvitterades i laga ordning ut hos rustmästare Wikström.

Nu vidtog en tid av övningar med denna materiel. Det var skidåkning utför och uppför, mest uppför kändes det som. Pulka med barlast skulle alltid medföras. Förläggning i snön övades. Det grävdes gropar och snökor. Några fungerade, andra rasade ihop.

Vid denna tid var Åre inte det hålligångställe Åre är i dag. Vi värnpliktiga hade dock ett stort försprång när vi besökte ortens nöjestempel. Vi bar uniform, vilket bland annat innebar fritt inträde. Några större utsvävningar kunde det dock inte bli, det var ofta ebb i kassan.

Vid denna tid skulle byte på bataljonschefsposten ske. Vad var då inte lämpligare än att ta befälet över blivande befäl på fjället? Målet för en av

övningarna var Renfjällets topp. Där skulle avlämning till nye bataljonschefen, major Jan Wickbom, äga rum. Skidmarsch dragning anbefalldes i arla morgonstund. Efter ett antal svettiga timmar stod vi så på Renfjällets topp, uppställda i plutonskolonner. Avlämning genomfördes till nye bataljonschefen. Vi som stod där på Renfjället kommer nog för all framtid att komma ihåg denna stund. Dramatiken var fullkomlig. Inte ens demonregissören Bergman (... jag är döden ...) hade kunnat göra det bättre. Snön kom vågrätt. Snödräkterna hade frusit till is. Vi kunde nästan inte hålla oss upprätta. Bataljonschefens tal innehöll allt. Från beskrivningar om vilka umbäranden som Karl XII:s karoliner fått utstå vid återtåget från Norge till Handöl ända till att, med en målande beskrivning, ange vad som skulle ske om vi befälselever skulle stå framför honom, i hans egenskap som förhörsledare. Han nämnde något som kunde liknas vid Dantes inferno. Vi korpraler vid IS 1 anade inte hur rätt han skulle få.

Våren nalkades. Vinterutrustningen hade återlämnats till rustmästare Wikström. Vid den här tiden, i mitten på 1960-talet, genomfördes fysisk träning enligt ett koncept som hette RIDI. Detta skulle tydas som Ryckträning, Intervallträning, Distansträning och ytterligare Intervallträning. I denna ordning skulle all fysisk träning genomföras och enbart på detta sätt, inga utsvävningar här inte. Ryckträningen genomfördes på fotbollsplanen, fram och åter mellan målen, efter uppvärmning med ett varv på "trean". Intervallträning genomfördes upp och ner på Valboåsen. Distansträning genomfördes, självklart med grova skor och stridssele, tur och retur Alborga sjukhem. När denna, som vi korpraler tyckte, enformiga träning hade pågått under sommaren och en bit in på hösten, då hade vi fått nog. Nu måste här ske något radikalt. Ett nytänkande i ämnet fysisk fostran skulle införas. Vad rätt vi tänkt, men fel det blev.

En deputation utsågs, med uppgift att meddela kurschefen vår inställning till nuvarande form av fysisk träning. Självklart hade vi planerat detta mycket noggrant. Vi hade till och med ett förslag på hur fysisk träning kunde bedrivas med och för blivande befäl. Sagt och gjort. Deputationen anmälde ärendet till kurschefen helt enligt reglementet och beviljades omedelbart audiens hos densamme. Ärendet framfördes hövligt och grannlaga. Kurschefen lyssnade artigt. Vårt förslag till ändring mottogs också såsom seden bjuder, det vill säga med upphöjt lugn och dessutom utan prut (?). Då säger kurschefen med ett snett leende: "Javisst, självklart ska ni få lära er att rida". Vårt förslag var nämligen att vi, i stället för att springa, skulle sitta på hästryggen och låta hästen springa. Kurschefen äskade tystnad under förhandlingen och ringde omedelbart kapten Barkander som med glädje lät hälsa att vi korpraler var sååååå välkomna till honom, hans hästar och stall. Efter detta plötsliga medgivande från kurschefen skulle vi naturligtvis ha låtit ajournera oss och övervägt om det inte ändå var bäst med RIDI.

Vi genomförde två till tre lärorika och ömmande pass i veckan, på hästryggen, under återstoden av kurstiden. För övrigt så tyckte många, när vi begärde att få lära oss att rida, att vi så att säga "föll på eget grepp".

Något år senare skulle jag vara semestervikarie som kompaniadjutant för rustmästare Åke Wiklund. Denne hade på något sätt fått reda på att jag suttit till häst under IS 1 vilket innebar, ni kan säkert räkna ut det själva, att han beordrade ut mig som sällskap, till häst. Han nöjde sig inte med enbart skritt, här behövdes utbildning, upptäckte han ganska snart. Ni anar inte hur många diken och omkullfallna träd jag synade den sommaren.

Stadens nöjesetablissemang besöktes ej alltför ofta. Det var som tidigare redovisats, för det mesta, ebb i kassan. Dock fanns det tillfällen då vissa ymnighetshorn öppnade sig. Ett sådant fanns hos kassachefen. En gång i månaden besöktes kassan för utkvittering av lön. Det var förmodligen kassachefens privata pengar som tilldelades oss. Ett gnyende och förmanande av sällan skådat slag skedde varje gång som kassans lokaler beträddes. När vi kvitterat denna nådegåva av kassachefen, påminde han oss om att vi icke omedelbart skulle förslösa detta kapital på vin, kvinnor och fina cigarrer. Baltics bakficka tillhandahöll alla tre kategorierna, vilket vid ett tillfälle höll på att sluta i katastrof (läs Dantes inferno).

Samtliga kompanier var ute på bataljonsövning. Endast IS 1 och vakten var kvar vid regementet. Vi korpraler var något upprymda, en del skulle ha kallat det beskänkta, efter ett besök på nämnda bakficka. Vid återkomsten till regementet fick naturligtvis inte damerna medfölja in på kasernen. Fullständigt otänkbart enligt arg vaktchef NN. Vi korpraler gick, under svavelosande eder om arga vaktchefer, vår väg till logementen. Damerna gick sin väg. Förmodligen rapporterade vaktchefen till dagofficeren om denna eskapad som så när hade kunnat lyckas om inte han, vaktchefen, hade blivit väckt av fnittriga damer som eskorterades av korpraler eller om det var tvärtom. Dagofficeren var fänrik (ännu en fänrik). För att inte trötta läsaren med en alltför detaljrik redovisning av den nattens fortsatta händelser och med hänsyn till fänriken som var dagofficer detta avgörande dygn i min karriär, fortsätter denna bekännelse strax efter avlämningen dagen efter. Med andra ord, ett litet hopp i tiden. En något spänd kurschef anländer till lektionssalen och meddelar att han ska lämna av till högre chef. Vi korpraler stod som frågetecken.

Vid denna tid läste vi civila ämnen och på schemat för dagen stod historia, varför även historieläraren var närvarande. Historieläraren var en mycket försynt och tystlåten man. Han såg nästan lite skrämd ut där han stod vid dörren och väntade på att få börja sin lektion. När högre chef anlände förstod vi, på högre chefs kroppsspråk, att "nu var klockan slagen". Dantes inferno skulle visa sig vara rena semestervädret i jämförelse. Historielärarens sorti kan närmast beskrivas som ett trolleritrick. Avlämningen hoppades över, slöseri med tid. Att i dialog göra ett försök att utreda händelseförloppet,

enligt den goda svenska modellen, vad som hade tilldragit sig i anslutning till vakten respektive under återstoden av natten på logementena var fullständigt onödigt, allt enligt högre chef. Här fanns en anmälan från en dagofficer, visserligen en fänrik, men ändå. Det var redan nu i utredningen bevisat "bortom allt rimligt tvivel", till och med mycket långt bortom, att korpralerna hade visat på ... *(kan ej återges i skrift)* ... varför extra utbildning skulle genomföras, om korpralerna skulle ges möjlighet att i fortsättningen få lämna regementet. Tilläggas skall, för att göra bilden av skeendet i lektionssalen fullständig, att viss materiel, av kronan tillhandahållen, för geografiundervisning gick förlorad. Dock av mindre värde. Det var en jordglob av plast som trillade i golvet, åkte ur sin hållare och delade sig i två sfärer, den norra och den södra. Både bildligt och bokstavligen var vi närvarande vid jordens undergång.

Två veckor senare, efter intensiva studier, besöktes bakfickan på Baltic igen. Är det ödets ironi att tingsrätten numera finns i Baltics lokaler?

Tiden och åren rullade på. Det blev trupptjänst blandad med vidareutbildningar. Hälsinge regemente med sina två brigader och försvarsområdesförband, är numera hemförlovade tills vidare.

Sedan några år är jag och hustrun bosatta i Göteborg. Det blev några år vid P 4 i Skövde och några år vid KA 4, sedermera Amf 4 i Göteborg, innan jag vid årsskiftet 2004/2005 antog erbjudandet om pension, och gick ut genom vakten för sista gången.

Det är snart fyrtio år sedan som Olle Barkander, på stallplanen, kommenderade ett antal korpraler: "SITT UPP!" Min första ridtur varade i 3,2 sekunder. Ont gjorde det också på denna korta tid.

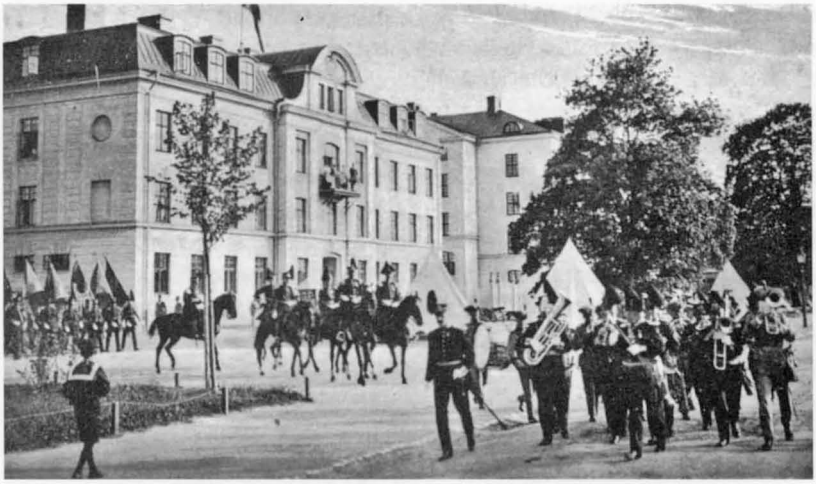
Många år efter det att bataljonschefen, som tog emot Livkompaniet på Renfjällets topp, mötte mig på I 19:s kaserngård, han var vid detta tillfälle chef för I 19, så kom han ihåg både mitt för- och efternamn. Jag funderar fortfarande på vad som gjorde att han kunde minnas mig?

Fänriken som var dagofficer den ödesmättade natten för nästan 40 år sedan blev sedermera en av mina bästa vänner. Vi har skrattat gott åt detta och många andra minnen också.

Jag har inte glömt Marma läger och kapten Lindmans då nyuppsatta välkomstskylt, men det tar jag en annan gång.

Lösning till rubriken "Per aspera ad astra" är latin och betyder "Uppför branterna mot stjärnorna" (fri tolkning av mitt val av rubrik).

Numera är det barn och barnbarn som är prioriterade. De har bosatt sig i Skutskär, vilket ger mig och min hustru anledning att från tid till annan resa norrut. Jag brukar vid dessa tillfällen genomföra en nostalgitripp till Kungsbäck och tänka på Tomas Bornestafs tal vid en middag med bland andra högskolans rektor: "Riksdagen genomförde det näst bästa alternativet."

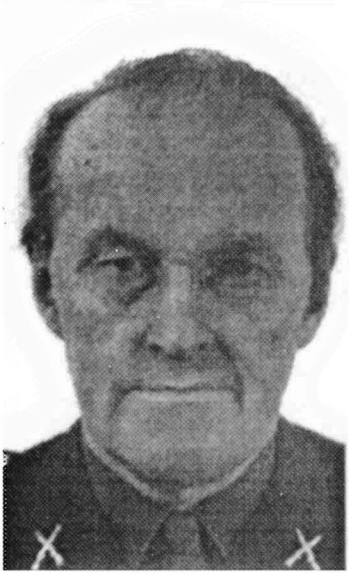
Regementet marscherar ner till staden den 6 juni 1917 för att högtidlighålla Svenska Flaggans Dag. Tillhör: Knut Björkenstam.

ÖVERSTARNAS DÖTTRAR III

av Lars Ringqvist

(Red:s anm.: I Bocken 2004 skrev författaren om Agnes von Krusenstjerna. År 2005 fortsatte denne att skriva om Carin Fock för att i år avsluta med Kristina Lugn.)

Robert Lugn
Utbildningschef vid Hälsinge regemente 1975–1977.

Kristina Lugn

Kristina Lugn

Kristina föddes 1948 i Tierp men flyttade snart till det nya hemmet i Skövde där hennes far, sedermera generalmajoren Robert Lugn, tjänstgjorde vid Skaraborgs regemente och hennes mor var lärarinna. Kristinas mor Brita-Stina härstammar genom sin mor från Forsa i Hälsingland och är därför starkt knuten till denna vackra bygd (som fostrat så många duktiga hälsingeofficerare) och de många släktingar som bor där. Denna känsla har överförts till den växande familjen som fortfarande har kvar en fäbodstuga på Ön i Forsa, en omtyckt plats för rekreation och avkoppling.

Kristinas litterära intresse visade sig tidigt, långt före skolstarten. Redan

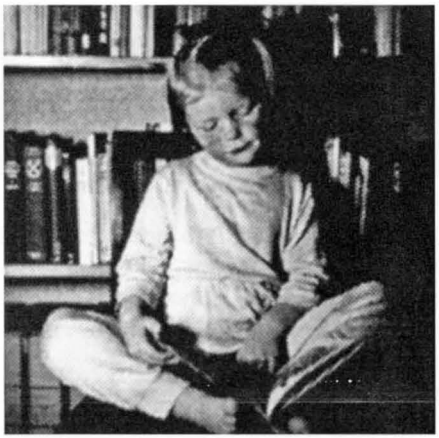
under de första skolåren skrev hon små dikter och prosastycken, som hon med förtjusning läste upp vid familjehögtider och andra sammankomster.

Efter studentexamen studerade Kristina vid Uppsala universitet där hon blev fil. mag. 1972. Från 1976 har hon varit frilansande lektör och litteraturrecensent. Hon debuterade 1972 med diktsamlingen "Om jag inte". Den såldes enligt hennes uppgifter endast i 33 exemplar, "de flesta inköpta av mina mostrar". Fram till 1983 kom hon ut med ytterligare fem diktsamlingar. Det stora genombrottet kom under 1983 med "Bekantskap önskas med äldre bildad herre". Året därpå kom en samlingsvolym över hennes lyrik med titeln "Lugn bara Lugn", en titel som hon blev mycket missnöjd med.

Kristina Lugn blev på 1980-talet en av våra populäraste men också mest omdebatterade lyriker. Hon blev en känd mediafigur i underhållningsprogram, debatter och önskeprogram.

Nästa diktsamling "Hundstunden" dröjde till 1989. Där stiger Kristina Lugn fram som en av våra verkligt stora poeter enligt Åsa Beckman, litteraturkritiker i Dagens Nyheter. Den senaste diktsamlingen "Hej då, ha det så bra!" kom ut år 2003 och har fått stora lovord.

Att det blivit glest med utgivningen av lyrik efter 1984 beror på att Kristina Lugn kände behov av att vidga sitt författarskap. Hon valde teatern som medium. Under flera år var hon knuten till vår nationalscen – Dramaten. Där sattes ett flertal av hennes pjäser upp. Här kan nämnas "Titta det blöder" med Margareta Krook i huvudrollen (1987), "Det vackra blir liksom över" (1989), "Idlaflickorna" med Sif Ruud (1993), "Tant Blomma" (1993) samt "Stulna juveler" med Marie Göranzon och Tomas Pontén i huvudrollerna (2000). Ett rekord slogs med Idlaflickorna som gick 200 gånger.

Den blivande författarinnan visade redan i fyraårsåldern intresse för litteraturen.

Efter hand kom Kristina Lugn att samarbeta allt närmare med Allan Edwall. De kom att komplettera varandra utmärkt och uppträdde ofta tillsammans i skilda sammanhang. Bland annat uppträdde de tillsammans i Kristinas pjäs "Rut och Ragnar" vilket blev Allan Edwalls sista framträdande. Efter hans bortgång blev Kristina konstnärlig ledare för Edwalls teater *Brunnsgatan Fyra* i Stockholm. Från 2001 tog hon över hela ansvaret för teatern och blev teaterchef. Där har uppförts en lång rad av Kristina

Lugns pjäser, bland annat "Nattorienterarna" med Lena Endre och Pernilla August (1998), "Titta en älg" och nu senast "Två solstrålar på nya äventyr" med Lena Nyman och Kristina Lugn. På denna scen har Kristina också startat en ny modell "Seg kväll med Lugn" där hon för samtal med ledande politiker, kulturpersoner och ämbetsmän, där skämt och allvar blandas i "en litterär varieté med gäster och husband". Där har bland andra Göran Persson framträtt med stor framgång.

På Stockholms stadsteater uppfördes 1993 och sommaren 1994 "Kvinnorna vid Svansjön" med Sven Wollter.

Det kan nämnas att Kristina Lugn har dramatiserat Astrid Lindgrens "Mio min Mio" som uppförts både på Dramaten och Stockholms stadsteater.

Hennes pjäser i översättning har getts i Oslo, Köpenhamn, Berlin och Paris. Nu för tiden reser hon en hel del och håller föreläsningar på universitetsnivå både i Sverige och utomlands.

Kristina har också ett stort intresse för musik. När hon skriver har hon ofta musik – klassisk och kyrklig – i bakgrunden. Till 150-årsdagen av Orphei Drängar uppfördes ett körverk av kompositören Sven-David Sandström med text av Kristina Lugn. Under 2004 har hon arbetat fram ett libretto till hans kommande opera "Bat Seba".

År 2005 drog countrymusikalen "Gråt inte mer Cecilia" fulla hus till Kristinas egen "Teater Brunnsgatan Fyra".

Under åren 2006–2007 kommer Kristina Lugn att skriva en ny countrymusikal som kommer att utspela sig någonstans mellan Tierp och Sundsvall (kanske Gävle).

Kristina Lugn har en dotter, Martina Montelius. Fadern är universitetslektor vid Stockholms universitet. Martina går i sin mors fotspår och skriver lyrik och teaterpjäser som ges på privatteatrar i Stockholm. Hon är nu 28 år.

Kristina Lugn invaldes 6 oktober 2006 på stol nummer 14 i Svenska Akademien.

Några offentliga omdömen om Kristinas produktion

Nationalencyklopedien: "Kristina Lugn har utvecklat en egenartad rollpoesi av skenbar bekännelsekaraktär med starkt bisarra och galghumoristiska inslag. Mardrömslikt tecknas en låst kvinnoroll inifrån med en flödande infallsrikedom, som ger ett nytt liv åt klichéerna."

Dramatenchefen Lars Löfgren: "Kristina talar långsamt men arbetar snabbt. Hon är en medveten person, en akademiker med klar uppfattning och säker stilkänsla, som har hittat sitt eget sätt att manipulera verkligheten."

Den svenska litteraturhistorien, del 6 (Lönnroth och Göransson): "Kristina Lugn lämnar på ett chockerande och provokativt sätt ut sin kvinnoerfarenhet när hon öppenhjärtligt avslöjar sina och andra kvinnors drömmar om kärleken. ... Kristina Lugns alter ego är en ömklig kvinna, som har svårt att få fason på sitt liv."

Regementets Dag den 8 september 1968. Militärmusikkåren från Falun under ledning av regementstrumslagare Sven Söderlund samt regementets fanvakt och paradkompani (det senare utanför bild) uppställda på Slottstorget före avmarsch genom staden till Kungsbäck.

Foton: Knut Björkenstam.

KEJSARENS NYA KLÄDER M/FORSVARET.SE

av Urban Gjerulf

H. C. Andersen firades 2005 runt om i Danmark och Sverige med anledning av att 200 år hade gått sedan han föddes. Inget förefaller mig mer naturligt än att tänka på denne fantastiske sagoberättares *Kejsarens nya kläder,* när jag läser och funderar över det svenska försvaret i nutid. I sagan var det först när ett litet barn utropade "Men han har ju ingenting på sig!" som de vuxna vågade viska om det faktum att kejsaren faktiskt var oklädd/naken. Var finns i dag det barn (eller den vuxne) som vågar se sanningen och ropa att vi har ju inget försvar i dagens Sverige.

ÖB försöker att få ett besked som håller angående försvarets inriktning och resurser för att lösa uppgiften. Visserligen har ÖB fått direktiv om en militär verksamhet, främst utomlands, men... .

Vi skall ha allmän värnplikt säger försvarsministern. När inte ens var tionde 20-åring kallas in för utbildning så påminner det mer om indelningsverkets dagar. Vi får i dag omkring 7 000 mer eller mindre välutbildade soldater per år – plus omkring 30 000 män och kvinnor som ingår i hemvärnsbataljonerna.

När man läser olika artiklar i pressen om insatsstyrkor i Afghanistan, Liberia, Kosovo med flera områden så är det klart att den personalen är välutbildad och kan sina saker. En del förband kallas till och med elitstyrkor. Tyvärr är det ett fåtal som tjänstgör utomlands – normalt en pluton, kanske ett kompani eller möjligen en halvbataljon. Enskilda officerare tjänstgör som militärobservatörer eller stabsofficerare i olika NATO-, EU- eller UN-uppdrag. Alla med fina vitsord från internationella befälhavare.

Nu skall man snart utbilda omkring en bataljon yrkessoldater för internationell tjänst. Visst är det yrkessoldater. Påstå inte att det är värnplikt. Men vad är det för resurser vi har när det gäller Sveriges försvarsmakt OM eller NÄR något riktigt krisläge inträffar! I rullorna kan vi plocka fram omkring 30 000 hjälpligt utbildade soldater för Sveriges försvar. Dessa soldater är inte ens utbildade på den moderna materiel som tillförts efter hand. Dessutom har två årskullar officerare inte utbildats. Nu har ju officersutbildningen startat igen och man söker yngre välutbildade kvinnor. Utbildningen erbjuder bland annat tiopoängskurser eller mer.

Det synes så egendomligt att försvaret av vårt eget land betraktas mer eller mindre som en andrahandsuppgift. I första hand skall vi utbilda soldater för internationella insatser – EU insatsstyrka om en förstärkt bataljon till vilken vi inte har personal nog. Eftersom deltagandet skall vara frivilligt be-

hövs betydligt fler utbildade soldater än vad som erfordras för att bemanna styrkan. Dock skall bataljonen få hjälp av andra nordiska länder med mindre enheter.

Nu kommer mina nedskrivna funderingar att handla om personalen. Anda, kunskap, ledarskap och disciplin som är grunden till bra förband.

För ett tag sedan fick jag ett exemplar av Gävle-tidningars Affärer, som bland annat innehöll en artikel om vad som hänt med de yngre officerarna som var i tjänst då Kungl. Hälsinge regemente lades ner 1994. Jag blev imponerad. De hade så gott som alla fått framträdande chefsbefattningar inom kommunal verksamhet eller inom affärsvärlden, nationellt som internationellt. Vad jag förstått så är orsaken härtill den utbildning dessa yrkesofficerare genomgått plus den praktik och erfarenhet de fått genom de år de tjänstgjort inom försvaret, som bidragit till det positiva resultatet främst som utbildare av rekryter, men även vid olika militära skolor med befälsutbildning. Samma sak hade en av våra mest seniora Hälsingeofficerare, Ture Karlström, framfört vid en kamratmiddag.

För en tid sedan hade jag anledning att behandla en ryggåkomma. När jag vid Lunds lasarett skulle undersökas, så blev det en yngre läkare som fick utföra besiktningen. Det visade sig vara ett namn jag kände till från Kristianstad. Det var en major från Wendes artilleriregemente, som då skulle läggas ner. Majoren tvingades då byta karriär. Han hade börjat läsa medicin och skulle nu efter fem år bli färdig läkare.

Vad jag förstått har de flesta officerare som tvingats sluta blivit eftersökta på den civila marknaden på grund av sin ledarskapsutbildning. De är tränade att planera, ge direktiv (order) och följa upp verksamheten. "Se till att allt fungerade!"

Själv har jag ett bra exempel på detta. Under 1980-talet skulle jag på anställningsintervju nere i Addis Abeba till posten som Executive Director för ett leprasjukhus och utbildning av medicinsk personal inom lepravården, såväl nationellt som internationellt. När gruppen av styrelsemedlemmar intervjuade mig fick jag en fråga vad jag visste om leprasjukdomen. För mig fanns bara ett svar: "Det står i Bibeln". Jag fick befattningen därför att det fanns läkare med dessa kunskaper. Min uppgift var att se till att läkarna kunde arbeta effektivt och att de hade en organisation som stöttade dem. Alltså planera, organisera och följa upp verksamheten. Ansvarsområdet inom vilket uppföljning av patienter skulle ske var stort som Götaland. Vi hade ett 70-tal fordon för detta men ingen serviceorganisation. Kort sagt blev det ett omfattande arbete att få ihop en organisation som fungerade i detta marxistleninistiska land med av Östtysklands säkerhetspolis uppbyggt system. Dessutom var stora delar av landet i strid med "rebeller". Jag skall inte orda mer om verksamheten men evakueringsplaner, skydd, säkerhet och stöd åt det medicinska arbetet var inget nytt eller skrämmande för mig. Jag fick arbetet på grund av min erfarenhet och bakgrund.

Men i dag med det nya systemet har man ju förlorat något som allt fler talar om: hyfs, stil och ansvar. Äldre människor beklagar utvecklingen som man bland annat skyller på den uteblivna allmänna värnplikten som "gjorde män av pojkar".

Men viktigare – hur skall man kunna ge de soldater och officerare, som skall agera skarpt, rätt träning? Det finns ju knappast tid eller pengar och ännu mindre förband av tillräcklig storlek för att kunna ge en ordentlig utbildning och träning för att uppträda på bästa sätt.

Försvarshögskolan har i ett arbete angående Irakkriget redovisat erfarenheter gjorda av olika befälhavare, bland andra generalmajor Blount. Denne menade att man med mindre självförsörjande enheter, till exempel bataljons styrka, organiserade så kallade *combat teams*. För att detta skulle fungera utöver det senaste i vapensystem, var det viktigt att officerare och förband var välutbildade, hade god moral och gott ledarskap. Förmågan på slagfältet kan inte åstadkommas utan *utbildning* och *samträning*.

Under senare delen av 1940-talet och hela 1950-talet kom ofta officerare, mest finska, med krigserfarenhet till våra militära skolor och berättade om sina upplevelser. Ett råd och genomgående tema var ÖVA, ÖVA, ÖVA inför en uppgift. Det kunde gälla såväl enskild soldats färdigheter som ett förbands stridsteknik. Detta riktvärde togs ju in i den svenska trupputbildningen. Se bifogad illustration gjord av elever vid InfSS.

Själv fick jag inte bara lära mig detta genom olika lektioner. Erfarenhet av hur det skall gå till fick jag ett år då jag hade en 12 cm granatkastarpluton med rekryter. Särskilt viktigt var det att ett sådant förband måste vara mycket snabbt i ingående men framför allt utgående ur ställning efter eldgivning. Annars kunde man själv snabbt bli nedkämpad, då en eventuell motståndare hade modern utrustning för att snabbt mäta in en skjutande pjäsplats. Alltså var detta ett klart övningsmoment för en tung granatkastarpluton.

En gång var jag ute längs Backavägen en vinterkväll och övade just detta. Plutonen fick göra det ena ingående i respektive utgående ur pjäsplats efter det andra. Den kvällen fick jag genom *trial and error-metoden* lära mig en annan sak. Du måste dela upp träningen i bitar. Det går inte att idiotköra ett moment. Tag ett pass med ett antal övningar, fortsätt en annan dag och gör om det hela. Kom igen en vecka senare och gör samma drill igen. Detta fick jag som sagt lära mig längs Backavägen en vinterkväll. Men på skolor sades det inte så mycket om detta.

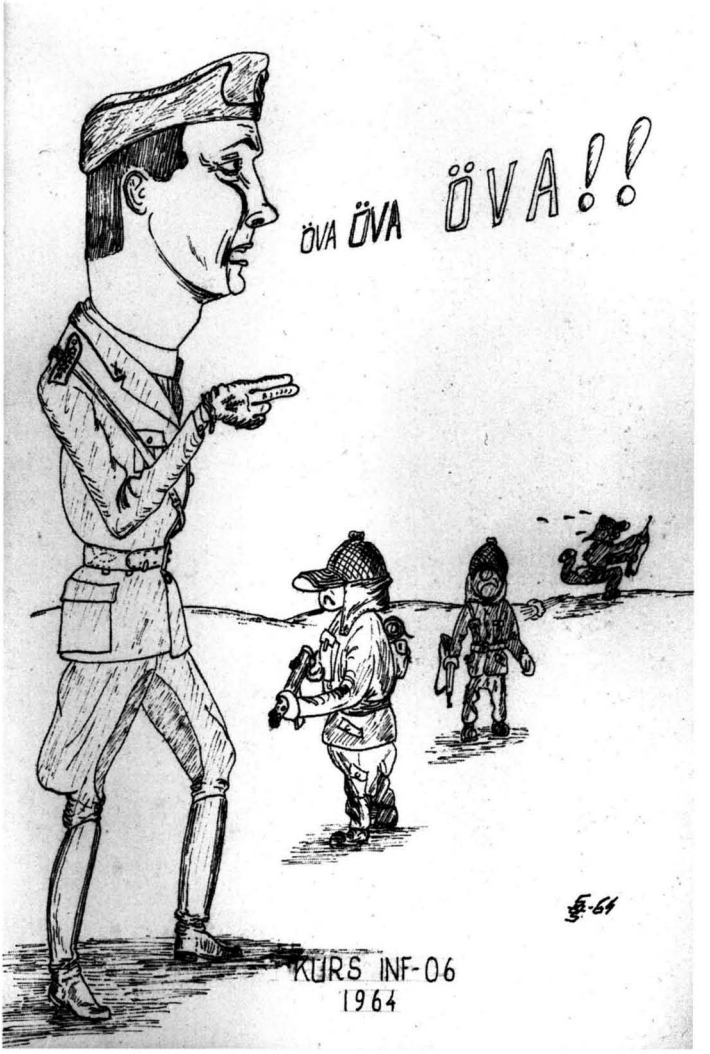
Irakkriget har lärt de olika befälhavarna samma sak. Utan god organisation, bra ledarskap, disciplin och god utbildning och mycket övning når man inga framgångar.

Var och när skall våra överstar och alla generaler få öva sig med större förband? Vad är det som sker med förmågan att leda förband? ÖB kan

skriva många fina programförklaringar men inget sägs om den praktiska erfarenheten och kraven.

Trots de 30 000 hemvärnssoldaterna, som egentligen är en förstärkning av Räddningstjänsten, så är det enligt min åsikt helt berättigat att om svenskt försvar säga som den lille pojken i H. C. Andersens saga: "Men han har ju ingenting på sig!"

Med regementsdöden försvann en fin gammal kultur i form av sambandet mellan hembygden – regementet – länets befolkning. Men Kamratföreningen lever! Lycka till! Önskar en hälsing i förskingringen.

KARRIÄRVÄXLING

av Göran Larsson

I juni 1980 ryckte jag in på Livkompaniet vid Hälsinge regemente. Efter att ha tuktats av dåvarande kaptenen Lars Söderberg i 15 månader så fortsatte (trots eller på grund av det!?) min militära bana.

Under hela 1980-talet och fram till 1993 tjänstgjorde jag vid grundutbildningsbataljonen och hade utbildning av värnpliktiga och repetitionssoldater som huvuduppgift. En uppgift som jag trivdes utomordentligt bra med eftersom jag alltid varit intresserad av pedagogik och didaktik och inte minst ledarskap.

Vilken annan verksamhet än den militära är i huvudsak inriktad på träning i ledarskap? Det är något helt unikt och en otrolig förmån. Enligt mitt sätt att se på saken är detta den främsta orsaken till att man hittar militärer på de mest skiftande chefsbefattningar.

Den uppgift jag hade var att utbilda krigsförband för rikets försvar, mot en hotbild som var tämligen enkel att förstå.

Att hotbilden skulle komma att ändras så radikalt kunde jag inte ens i min vildaste fantasi föreställa mig.

Efter regementets omstrukturering 1993 fortsatte jag att arbeta med utbildning av våra hemvärnsförband i länet. Det var en något annorlunda utbildningssituation eftersom de värnpliktiga inte har något val medan de frivilliga kan ägna sig åt något annat om det inte passar. Med andra ord var det en riktig pedagogisk utmaning.

I februari 2004 kom en hemvärnskompanichef (Lars Johansson) till mig och undrade om det inte var dags att testa ett nytt arbete. Han visste ett som han tyckte skulle passa mig, nämligen som rektor vid en friskola.

Sedan inträffade en period av mycken vånda. Lämna Försvarsmakten!? Det är ju allt jag kan. Vad kan en skola ha för nytta av en rektor som kan data om de sovjetiska stridskrafternas stridsfordon, kan avge en terrängvärdering och förmodligen har det inofficiella regementsrekordet på fredagstvättbyte?

Frågorna var många men vägdes mot att jag nu blivit 40 år. Skulle jag göra något annat i mitt liv så borde det ske nu. Någon påstod att då 40-årskrisen inträffar så byter man antingen hustru eller arbete. Tyckte att byta arbete lät enklare.

Försvarsmakten genomgår en radikal omsvängning i uppgifter, från invasionsförsvar till något annat som jag inte är utbildad för eller känner igen. Tyckte själv att jag inte platsade i det nya försvaret, gammal invasionsofficer som jag är. Alltså nappade jag på erbjudandet och tog tjänstledigt från Försvarsmakten för att prova ett nytt arbete.

Så stod jag där, med 20 lärare och 250 gymnasieelever vid John Bauergymnasiet. Då började kulturchockerna komma.

Tidspassning

Denna mycket viktiga bit i militär verksamhet, direkt avgörande i vissa fall för framgång. En tidpunkt i civil verksamhet är mer en rekommendation när verksamhet kan startas. Ett begrepp jag ofta hört men inte förstått mig på är akademisk kvart, otroligt. Jag har alltid trott att det varit ett skämt men det är faktiskt ett begrepp.

Ordning och reda

Jag fick en gång lära mig att en förutsättning för pedagogisk verksamhet är ordning och reda på personal och materiel. Van vid att sergeanter, fänrikar och löjtnanter är väl skolade i hur till exempel ett logement ser ut då det är städat. Ni vet, hur det skall vara bäddat, var logementspallarna ska stå och så vidare. Så jag påtalade att lektionssalarna efter lektion skall vara iordningställda inför nästa lektion och konstaterade att det fanns lika många uppfattningar om hur ett snyggt klassrum ser ut som det finns lärare på skolan.

Verksamhetsstyrning (ordergivning)

Ett möte i det militära är utformat för att överbringa information på så kort tid som möjligt, aldrig mer än en timme, eftersom tiden skall kraftsamlas till genomförandet. I det civila är mötet en social verksamhet där det mesta skall avhandlas, har man tur så hinner man "prata" tjänst.

Utrustning

Ni känner till hur det är med utrustningens bärande i det militära, stängda fickor, mössa och så vidare. Då jag möter ungdomarna så förundras jag över alla de sätt på vilka de kan bära kläder, i den utsträckning de har några.

Vid ett föräldramöte var avsikten att påtala att mössa på inomhus ses som olämpligt vid skolan, men att det inte sågs som en ordningsfråga utan som en uppfostringsfråga och därmed ett föräldraärende.

Då jag mötte föräldrarna och konstaterade att cirka hälften hade keps och mössa på insåg jag att denna fråga blir svår att tackla.

Bemötande

Umgängesfrågorna i det militära är enkla och tydliga. Ungdomarna kan uppfattas som totalt respektlösa. Det vanligaste tilltalsordet är "hörrö". De är jämförelsevis trevliga och vänliga och otroligt lätta att arbeta med. Där har jag sämre erfarenheter från min egen gymnasietid.

Det första året blev ett väldigt tungt år eftersom jag samtidigt som jag lär-

de mig verksamheten även måste fungera som pedagogisk ledare. Men det gick tack vare en fantastisk personal som verkligen ställde/ställer upp. Nu två år senare fungerar allt lättare och jag har även tid att utveckla skolans verksamhet.

Jag känner fortfarande starkt för mitt gamla regemente. Det är tack vare den utbildning och praktik jag fick där, som jag fick chansen att testa skolledarrollen. Dessutom har jag därifrån många fina minnen och härliga kamrater.

Högskolans i Gävle nya bibliotek som invigdes i slutet av mars 2006 (se "Årsmötet 2006"). Det är uppfört på kaserngården där bland annat Livkompaniet och Forsa kompani (4.) hade sina uppställningsplatser.
Foto: Knut Björkenstam.

VETERANMIDDAGEN 2006

av Tomas Bornestaf

Kvällen den 9 juni, årets första sommardag, samlades 36 veteraner till sedvanlig veteranmiddag, i år, som sedan åtta år tillbaka, i Stiftelsen Sällskapet Hälsinge Regementes regi på Soldathemmet.

Vi lyssnade under samlingen till härlig blåsmusik som avslutades med regementets marsch – åhörd av veteranerna i stram givakt.

Måltiden, med sedvanligt mycket njutbart innehåll, avnjöts i Soldathemmets stora sal och till trumpettoner sjöngs "Slå i, drick ur...".

En tidigare aldrig inträffad malör var att vårt säkerhetsskåp med bordssilvret hade gått i baklås. Upptäcktes alldeles för sent för att kunna åtgärdas. Men tills vidare ligger ju silvret i säkert förvar!

Under middagen upplästes och applåderades kraftigt hälsningar från många kamrater som med skilda – men fullt godkända skäl – inte kunde närvara vid årets middag. Barnbarns studentexamen, sedan länge planerade resor eller tillfällig (hoppas vi alla) krasslighet. (Bengt Hörner, Benny Gustafsson, Carl Björeman, Carl Erik Tottie, Carl Henrik Gåsste, Evert Danielsson, Fred Brolin, Gunnar Stenberg, Gustaf Welin, Hans Berndtson, Hans Ramström, Ingmar Arnhall, Knut Björkenstam, Kurt Kvist, Lars Ljungkvist, Lennart Frick, Paul Zetterlund, Richard Säfwenberg, Stig Östblom, Svante Almér, Urban Gjerulf, Åke Sundstedt).

Kamratföreningen var i år som tidigare den ädle givaren av kvällens vin och portvinet till desserten avnjöts i fulla drag genom en rejäl donation, för andra året i rad, från Svante Almér – nu på resa med Transsibiriska järnvägen mot Peking. Tack till kamratföreningen och tack till Svante från alla 36 deltagande.

Blåklintsblomman deklamerades av Hans Beminge, intet öga torrt!

Ingmar Eriksson lämnade en bred information om verksamheten vid Gävleborgsgruppen och de nya lydnadsförhållandena och lite funderingar om framtiden för militärdistriktsgrupperna.

Så blev det kaffe med lämpliga tillbehör och som vanligt många goda minnen långt in på småtimmarna.

Nästa år ses vi igen, preliminärt datum är fredagen den 8 juni.

SOLDATTORPET OCH KLOCKSTAPELN VID KUNGSBÄCK

Anteckningar från Ljusdals horisont

av Sture Rolfhamre

Min mor Stina Larsson i Rolfhamre, Ljusdal, (1889–1988) var född och uppvuxen på gården Lars-Hansas i grannbyn Heden. Till den gården hörde en fäbodvall i Åsbo, kanske sex kilometer från huvudgården. Min mor har berättat att hon under sina barn- och ungdomsår vistades längre eller kortare perioder under sommaren i fäbodstugan. På vägen mellan huvudgården och fäbodvallen passerade hon en liten skogsby med namnet Källmyra. Där låg bland annat ett bebott soldattorp. Det är det soldattorpet som Marma bolag 1911 skänkte till Hälsinge regemente. Det monterades ned, forslades till Gävle och återuppbyggdes av regementets egen personal.

En vinterdag i början av 1982 tog jag min då 93-åriga mor med mig och visade henne soldattorpet. Hon var mycket glad att få återse det på sin nya plats. Och minnena från tiden före 1911 blev levande för henne. Hon berättade att torpet ursprungligen var sammanbyggt med en ladugård, där de boende hade en eller två kor. Hon mindes hur Lång-Hans och hans maka Karin satt vid den öppna spisen och stekte saltströmming på en flat sten. De benade inte strömmingen utan bet av den, liksom de tog potatisen direkt ur grytan.

Lång-Hans rätta namn var Hans Hedström, född i Leksand. Han var gift med Karin Jonsdotter från Onsäng i Ljusdal. Hans försörjde sig bland annat på att göra lokar till selar och Karin var en duktig spinnerska.

Makarna bör ha flyttat in i torpet 1896, eftersom den siste soldaten Hjelte det året flyttade med sin familj till Hälsingtuna. Men också av familjen Hjelte hade min mor tidiga barndomsminnen. Soldaten Johan August Hjelte var född 1856 i Bredsätra församling på Öland och gift med Helena Kurman, född 1858 i Bjuråker. De hade åtta barn, varav fyra eller fem föddes i torpet. Hjelte representerade Bäckebo soldatrote i Ljusdals socken 1879–1893, då han erhöll avsked.

I ett hus intill soldattorpet bodde förre soldaten Möller, gift med Bernhardina, som han träffat på Mohed. Bernhardina bidrog till familjens försörjning genom att väva gardiner. Min mor hade levande minnen också av makarna Möller.

– o –

Byn Rångstra i Ljusdal är granne till byarna Heden och Rolfhamre. På en bondgård i Rångstra, fågelvägen högst en kilometer från Lars-Hansas, levde i mitten av 1700-talet en ung bondpojke, som var något av ett självlärt

snille i byggnadskonst. Ljusdals kyrka och klockstapel eldhärjades 1756. En dag gick Per Jonsson från Rångstra och presenterade för prosten och sockenmännen en modell av en klockstapel, som han erbjöd sig att bygga. Han måste ha varit mycket övertygande i sin presentation, eftersom han fick uppdraget och fullföljde det till sockenmännens och senare generationers stora belåtenhet. 1758 stod stapeln färdig.

Året efter, alltså 1759, hade samme Per Jonsson fullbordat en andra klockstapel, nämligen den intill Undersviks kyrka. Den är en kopia, om än något mindre, av stapeln i Ljusdal. Men några fler staplar hann Per Jonsson inte bygga. Traditionen hemma i Ljusdal berättar att Per Jonsson dog i en olyckshändelse, bara 30 år gammal. Han kvävdes till döds i en bastu, där han torkade säd en höstdag.

Ändå rymmer denna historia en tredje stapel, nämligen klockstapeln vid Kungsbäck, som är en förminskad kopia av Ljusdals stapel. Den byggdes av regementets egen personal 1915 och har genom åren kallat till gudstjänster i Soldatkyrkan. Fortfarande ringer stapelns båda klockor till gudstjänster vid dop, vigslar och begravningar eller vid högtider med anknytning till det numera nedlagda regementet.

Så har då soldattorpet och klockstapeln vid Kungsbäck en anknytning till Ljusdal.

Soldattorp och klockstapel, troligen från åren 1916–1917.
Tillhör: Knut Björkenstam.

HEMVÄRNET ÖVAR I BEBYGGELSE!

av Rune Westergren

Under helgen den 6–7 maj 2006 övade Gästrike Hemvärnsbataljon för första gången för strid i bebyggelse i bataljonsorganisation. Vi har tidigare övat strid i bebyggelse momentvis och i kompani.

Anledningen till att vi börjat öva i den för oss nya miljön är främst våra förändrade uppgifter där uppträdande i bebyggelse är en av de viktigaste. Med den riskbedömning som nu finns är sannolikheten störst för att en eventuell "fiende" kommer att uppträda i tätortsbebyggelse. De objekt vi tidigare hade som uppgift att bevaka som mobiliseringsförråd och ammunitionsförråd finns inte längre. Övriga objekt vi har haft är inte heller intressanta för sabotage. Hotbilden finns i stort mot objekt i städer och annan tät bebyggelse. Vi har under alla år tidigare övat vid objekt som funnits i skogen eller annan miljö som varit mindre svåra att bevaka. Nu måste vi ta steget vidare och börja uppträda där de framtida eventuella hoten finns.

Övningen inleddes på lördag morgon med att bataljonen mobiliserade och intog förstahandsuppgiften att bevaka ett bataljonsobjekt. Objektet bestod av gamla regementsområdet (nuvarande högskolan och Gävleborgsgruppen) som indelats i tre kompaniområden. Uppgiften för kompanierna var att göra en bevakningsplan och genomföra densamma med störningar från konfiguranter. Momenten som övades var inpasseringskontroller, omhändertaganden, visitationer med mera. Vissa eldstrider förekom också mot aggressiva motståndare. Detta skedde samtidigt med att högskoleområdet fungerade som vanligt med studenter och flanörer som promenerade i vårvädret. Uppgiften löstes bra.

Efterhand fick de olika kompanierna order om att ta objektet Vallbacksskolan. Transporten dit skedde med terrängbil 21 med fordonsavlämningsplats i en park en bit från skolan. Framryckning skedde fältmässigt i kvarteren söder om skolan. Husen intogs och genomsöktes på ett bra sätt. Även hundar deltog i framryckningen och avsökningen. Att träna hundekipagen för att användas i tätortsmiljö är också något nytt. Tillsammans med ett av kompanierna övades även våra sjukvårdsresurser. En förbandsplats upprättades och där omhändertogs ett antal personer som sårats i samband med genomsök av husen.

Som sista övningsmoment beordrades kompanierna till skjutbanan där en stridsskjutning mot varierande mål och med olika eldställningar genomfördes. Syftet med övningen var att snabbt komma till skott under stressiga former. Målen som bekämpades var både fasta och rörliga. Skjutningen var mycket realistisk och genomfördes för första gången med vårt nya rödpunktssikte.

Sista delen i denna övning var tillpassning av den nya gasmasken med tillhörande gasmaskprov.

Parallellt med ovanstående övningar genomfördes en stabsövning med bataljons- och kompanistaber. Dels ledde staberna kompaniernas objektsövningar med order inför varje uppgift och rapporter efter genomförande. Dessutom genomfördes ett stabsspel inkluderande stabs- och expeditionstjänst och orderskrivningar.

Ett samlat bataljonskök klarade det mesta av matlagningen men till kvällsmålet grillade bland andra författaren korv åt hela bataljonen.

Övningen avbröts vid niotiden och kompanierna förlades i tältförläggning på de delar av Lilla fältet som är kvar. Större delen av fältet är nu upptaget av parkeringar och en träningsrange för golf. Förläggningen var fredsmässig men varje tältlag hade eldpost och tur var väl det för natten var kall.

Övningen fortsatte under söndagen med genomförande av de moment som inte klarats av under lördagen samt avrustning och inlämning av utrustning till vårt bataljonsförråd som numera är inrymt i delar av serviceförrådet. Där har hela bataljonen fått ett perfekt förråd där hela vår utrustning samlats på ett utomordentligt sätt. Här har vi även möjlighet till batteriladdning och tälttorkning.

Övningen blev som helhet mycket lyckad och deltagarna var nöjda vilket innebär att vi kommer att fortsätta på den inslagna vägen.

För övrigt händer det en hel del inom vårt förband. Vi har nu nästan komplett uniformssystem M 90 med nya stridsvästar och ryggsäckar. Även en ny stor trossväska ingår. Vi har även utrustats med basker som övriga arméförband. Och som jag redan nämnt har AK4 fått ett nytt rödpunktssikte och benämns numera AK4 B. Det har blivit ett helt nytt vapen med utmärkta fältmässiga skjutegenskaper. Mycket bra!

Det problem som vi brottas med dagligen är rekryteringen. Det är svårt att fylla upp förbanden då det är få som gör värnplikten. Till befattningar i plutonerna krävs också bättre kondition och fältmässighet än tidigare. Den rekrytering vi gjorde tidigare från 47-årsfördelningen förekommer knappast längre. De flesta som nyrekryteras är under 30 år. Många har gjort internationella insatser. Problemet är att det blir färre och färre som är rekryteringsbara. Eftersom det dessutom inte finns något konkret hot i närtid blir det hela inte lättare. Vi måste därför hitta nya former för rekrytering till och utbildning i hemvärnet.

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att vi numera har en bra organisation med för första gången i historien en anpassad modern utrustning men brist på personal i de flesta kategorier. Men det kommer vi att lösa på något sätt.

· ÅRSMÖTET 2006

av Knut Björkenstam

Lördagen den 11 mars genomfördes 2006 årsmöte. Programmet var det numera traditionella. Vad som huvudsakligen skiljer olika årsmöten åt är föredragshållaren och det avslutande studiebesöket. Sålunda började medlemmar och gäster att från klockan 09.30 strömma till i Soldathemmet. Där bjöds de på kaffe med dopp. Från klockan 10.00 konserterade en förstärkt oktett ur Flygvapnets hemvärnsmusikkår under sedvanlig ledning av Ingvar Hansson med sin tenorbasun. Så småningom anlände också medlemmar från Stockholm och Uppsala med buss, tacknämligt ställd till förfogande av Gävleborgsgruppen.

Strax före klockan 11.00 hälsade vår ordförande Rolf Dahlström de knappt 80 stycken närvarande varmt välkomna. Efter att stående ha åhört regementets marsch var det dags att ta plats i Soldatkyrkan för korum.

Gudstjänsten inleddes som sig bör med korumslag av oktetten följt av psalmen *"Fädernas kyrka"* verserna ett och två. Även i år hade vi glädjen att se, men framförallt höra vår kamratföreningspräst, kyrkoherden Stefan Nilsson. Denne hade hört ett av våra statsråd säga att "Sverige är ett ociviliserat land" och utgick från detta påstående i sin framställning. Stefan Nilsson talade om att det finns ont och gott i varje människa och att det är den enskilda människans ansvar att välja. Det är ett moraliskt val. Kyrkoherden belyste bland annat det sagda med att citera boken *"Helt vanliga män"*, en skildring av en tysk polisbataljon i Polen under andra världskriget där valet stod mellan att döda eller inte döda civilister. *"Den tunna hinnan"* av Ludwig Igra berördes, den tunna hinnan mellan det onda och det goda. Avslutningsvis citerade Stefan Nilsson aposteln Paulus ord: "Ja, det goda som jag vill gör jag icke; men det onda som jag icke vill, det gör jag." Så följde psalmen *"Hur härligt vittna land och sjö"*, följd av en bön ur fältandaktsboken och en dalakoral *"Visa från Utanmyra"*. Vid orgeln Karin Rolfhamre.

Årets högtidstalare var rektorn för Gävle högskola, Leif Svensson. Förutom att han informerade rent allmänt om högskolan, dess anställda, studenterna och utbildningen, talade han också om kopplingen mellan vårt gamla regemente och skolan, en koppling som faktiskt finns. Han belyste med ett par exempel ur regementets historia där personer visat ihärdighet, något som i dagens högskola kan omskrivas med entreprenörskap. Regementet har inte bara segrat på slagfältet. Det har även förlorat men därefter rest sig igen och kommit tillbaka. *"Högskolan ger sig inte heller så lätt"* slutade Leif Svensson sitt mycket uppskattade anförande. Som tack fick han av vår ordförande motta ett exemplar av regementets historia.

Efter en kortare paus var det dags för de sedvanliga årsmötesförhandlingarna. Ordföranden klubbade snabbt igenom de olika punkterna. Styrelsemedlemmar med flera, på tur att avgå, blev alla omvalda. Årsavgiften för 2007 fastställdes till oförändrade 150 kronor. Årsmötet 2007 kommer att äga rum lördagen den 17 mars.

Direkt efter mötesförhandlingarna utdelades föreningens plakett till två förtjänta medlemmar, nämligen Stefan Nilsson för hans insatser som föreningspräst och Anders Lindström för hans arbete med att arrangera föreningens utlandsresor. Härutöver tilldelades två damer var sin blomsterbukett för sitt uppoffrande arbete med dukning, diskning med mera vid samlingen före korum. De var Ann-Britt Beminge och Inger Dahlström. Organisten Karin Rolfhamre fick även hon en blomsterbukett som tack för sin villighet att alltid ställa upp och spela i samband med korum.

Dagens lunch, kyckling med avslutande kaffe, intogs som brukligt på Valls gästgiveri. Det är den före detta chefsbostaden på regementet. Sedan förra årsmötet har en del militaria tillkommit för att pryda lokalerna och för att erinra om deras tidigare funktion. Bland annat finns chefsporträtt av överstarna af Klercker, Hamnström och Smedler uppsatta. Så också en tavla av förre fanjunkaren vid regementet Winblad von Walter föreställande en drabbning under Napoleonkrigen. Några vitrinskåp med medaljer av olika slag finns också uppställda. För detta bör gästgivaren ha en eloge.

Strax före klockan 14.00 samlades mötesdeltagarna i anslutning till det gamla kanslihuset för att under ledning av Lars Söderberg, informationschef på högskolan, förevisa det nya biblioteket. Det är en imponerande nybyggnad, uppförd på östra delen av kaserngården. Mycket modern bryter den i stil mot de gamla kasernbyggnaderna och skolans tidigare nybygge, "D-kasern", belägen på före detta snickeriets plats, på ett dock lyckat sätt.

Strax före klockan 15.00 var rundvandringen slut. Det var dags för Rolf Dahlström att tacka alla dem som mött upp under dagen. Han hoppades att programmet varit tilltalande och givande. Så skiljdes vi åt i den förvissningen att kamratföreningen har framtiden för sig förutsatt att rekryteringen av nya medlemmar inte stannar av. Måhända behövs det mer PR ute i bygderna inom det gamla indelta regementets stånd. Här har alla medlemmar ett eget ansvar.

Styrelsen önskas lycka till.

BLIV MEDLEM I KAMRATFÖRENINGEN
Du stödjer Gävleborgsgruppen

VÅRBESÖK I FINLAND

av Hans Beminge

Så var det dags igen. Kamratföreningens vårresa österut gick återigen till Finland. Förra året till Gardesjägarregementet, nu till Skärgårdshavets Marinkommando i Åbo. Anders Lindström, som var arrangör även i år, hade ordnat ett intressant och trevligt program med stor hjälp av vår försvarssekreterare i Helsingfors, Harry Rymert, som ansvarat för alla militära kontakter i Finland.

En mycket liten buss gav oss (21 personer) den rätta charterkänslan då vi började resan till Värtahamnen på måndagseftermiddagen den 15 maj. Väl framme bordade vi med delar av stockholmskontingenten (fyra personer) Silja Festival.

Så var det dags igen för buffémiddag där (nästan) allt ingick i priset. Som vanligt, då Hälsingar möts, åt vi buffén under många glada skratt och minns Du... .

Efter frukost på tisdagen bussades vi till Skärgårdshavets Marinkommando av en trevlig chaufför som under vägen dit berättade om Åbo stad. Väl där hälsades vi välkomna av stabschefen, kommendören Dan Wilén.

I en lektionssal informerade kommendören oss om marinkommandots historia och vad som sker i dag och vad som är planlagt några år framöver. Till en del kände vi igen oss i omorganisation och materielförändringar. Men nog upplevde vi att de har ett ganska klart mål för sin verksamhet.

Efter föredraget ilastade vi åter bussen för transport till hamnen, som var ett "riktigt" skyddsområde bevakat av militärpolis. (Jag kom att tänka på I 14:s kasernvakt). Där skedde indelning i två grupper. Därefter besök på ett robotfartyg och ett minfartyg. Fartygscheferna berättade samt visade oss hur fartygen fungerade och hur de olika vapnen (kanoner, kustrobotar, luftvärnsrobotar, minor, sjunkbomber med mera) kunde användas. Besättningarna är till sjöss omkring 150 dygn under året med bland annat återkommande internationella samövningar. SAAB, Bofors och Ericsson har tydligen levererat mycket god materiel till finska försvaret. Våra guider underströk den goda kvaliteten.

Jag tror att miljön på fartygen gav våra anhöriga en ovanlig och nyttig upplevelse. Trångt, instängt, späckat med datorskärmar för olika datoriserade system för navigering och målbekämpning.

Efter denna fina uppvisning utspisade vi en god laxsoppa och klappgröt i matsalen. Vi tackade för att vi blivit så vänligt mottagna samt för ett mycket lärorikt besök genom att överlämna ett exemplar av vårt regementes historia.

Efter en kort busstur till Nådendal checkade vi in på det lyxiga Spa Hotel Nådendal. Var och en kunde därefter ägna sin tid åt promenad, bastubad eller massage innan vi fick information om Finlands krigsinvalider. På kvällen avnjöt vi ankbröst till förrätt och en perfekt stekt filé till huvudrätt. Goda viner till detta gjorde att vi alla njöt i fulla drag.

Tidigt på onsdagsmorgonen for vi till Åbo hamn för att stiga ombord, besöka "taxfree", promenera, prata och inmundiga lunchbuffén med allt. Efter denna samlades vi för att höra Carl Björeman berätta om *Soldater jag mött och minns*. Alla var helt fascinerade av Carls kunnande, "komihåg" och berättarkonst. Det var ju dessutom sant, allt. Vi tackade alla Carl för ett fint och tänkvärt föredrag.

Så ankomst Stockholm, avsked av stockholmskamraterna och återfärd i en rymlig buss till Gävle.

Ombord på Silja Festival efter Carl Björemans föredrag. Från vänster Torgny Järnkrok, Paul Zetterlund, Olle Larsson, Carl Björeman, Jan Pettersson och Stig Östblom. Foto: författaren.

GLÖM EJ ÅRSAVGIFTEN

MINDRE ARBETE FÖR KASSÖREN

HÖSTUTFLYKTEN 2006

av Rolf Dahlström

Lördagen den 2 september genomfördes den numera traditionella höstutflykten med Kungl. Dalregementets kamratförening som arrangör och värd. Vi var cirka 50 förväntansfulla deltagare, som på morgonen samlades vid Soldathemmet för att påbörja resan mot Stockholm. Samtidigt samlades lika många dalkarlar på kaserngården i Falun.

Dagens första programpunkt var lunch på Karlbergs slott, där numera en av landets två militärhögskolor genomför officersutbildning. Vi anlände i god tid och i väntan på dalkarlarna fick vi en kort information om utbildningen på skolan. Många av oss fick ju för länge sedan vår grundläggande officersutbildning just här på Karlberg och många trevliga minnen från förr diskuterades. Vi gladdes också över att Thess Hvita Lustslott nu för tiden är vitt och inte "smutsgrått", som när jag och många andra bodde där.

Efter en god och närande lunch samlades vi framför slottet och under mycket kunniga och trevliga guiders ledning fick vi sedan ta del av slottets historia. Värt att påpeka är utan tvekan det faktum att Karlberg är världens äldsta skola för officersutbildning med årlig obruten utbildning sedan 1792. I Österrike finns en skola, som i och för sig grundades tidigare, men där inte utbildningen bedrivits kontinuerligt på samma sätt. Våra guider avtackades med en varm applåd och de erhöll också var sitt exemplar av Kungl. Hälsinge regementes historia.

Efter Karlberg disponerade vi några timmar fritt i Stockholm. En del valde att stanna i City, medan andra medföljde bussen till Globenområdet. Klockan 19.00 var det så dags för programmets huvudnummer: Swedish Military Tattoo. Även om flera av oss sett detta tidigare år (i år var det 20-årsjubileum) blev det en fantastisk upplevelse. Vi utlovades i programbladet något som skulle bli en fröjd för ögat och en njutning för örat och så blev det verkligen. På scenen fanns aktörer från sju olika länder representerande fyra olika världsdelar. Det gick inte att undvika: händerna ville klappa och fötterna ville stampa takten mest hela tiden. Annorlunda inslag som väckte munterhet var de italienska alpjägarnas musikkår. De genomförde huvuddelen av sitt program springande. Den indiska arméns musikkårs sätt att marschera med en lätt vaggande gång fick oss att dra på smilbanden. När vi till sist tvingades inse att föreställningen var slut, var vi alla överens om att detta var en upplevelse utöver det vanliga. Gärna igen sa många. Vi avslutade vårt besök i Stockholm med att inta ett enkelt kvällsmål på en restaurang i Globen och tacka våra värdar, innan bussen vände åter mot Gävle. Det blev en lång dag och klockan hann bli 01.30 innan vi tackade och önskade varandra god natt.

MED I 14 S I ÖSTERLED

av Knut Björkenstam

Med hjälp av Anders Lindström på Silja Lines kontor i Gävle genomförde kamratföreningen I 14 S den 7–9 september en resa till Helsingfors. Vi var elva personer som deltog.

Besöket inleddes med en guidad visning av Mannerheimmuseet. En skicklig och entusiasmerande guide gjorde att frågorna blev många och den anslagna tiden en timme överskreds. Detta fick till följd att förflyttningen till den förbeställda lunchen fick ske under högt tempo. Det var en mycket trevlig restaurang som vi blivit hänvisade till (Kellarikrovi på Norra Magasinsgatan 6).

Så var det dags för nästa förflyttning. Nu hade vi 30 minuter på oss för att passa tiden då vi skulle vara på Krigsmuseet. Väl framme blev vi mottagna av en av cheferna på muséet. Denne beklagade att han inte kunde tillräckligt med svenska för att guida oss på detta "ärans och hjältarnas språk". Nåväl det gick bra med engelska uppblandad med ett och annat svenskt ord. Det blev en intressant rundvandring under en timme på ett utomordentligt välordnat och informativt museum, som klart och redigt redogör för Finlands krigshistoria med tyngdpunkt på tiden efter 1809. Fokus ligger av förklarliga skäl på Finlands fyra krig under 1900-talet.

Som sista programpunkt för dagen stod ett besök på finska försvarshögskolan, som ligger i samma byggnad som museet. Det var bara att ta trapporna upp till strategiska institutionen, där överstelöjtnant Tommy Jeppsson hälsade oss välkomna. Han är svensk officer kommenderad till den finska skolan som lärare i strategi. Tommy Jeppsson hade också varit oss behjälplig med att arrangera besöket på skolan. Vi samlades i Armfeldtauditoriet. Efter att ha försett oss med kaffe och vetebröd bänkade vi oss för att under 45 minuter få en orientering om den finska försvarsmakten i dag och i framtiden. Orienteringen gavs av den svensktalande finske majoren i Generalstaben, Juha Mäkelä. Trots i många avseenden likartade problem ser man på dessa diametralt olika i Finland och Sverige. Den finska synen förefaller åtminstone författaren mer realistisk än den som råder i vårt eget land. Fortfarande utbildas 80 procent av årskullen, ett flertal brigader kan mobiliseras, det modernaste kustartilleriet är kvar, repetitionsövningar genomförs och ett hemvärn, landskapstrupper, håller på att sättas upp. Försvaret av det egna territoriet har prioritet ett. Som tack överlämnades till Tommy Jeppsson och Juha Mäkelä ett exemplar vardera av "I 14 S 35 år".

I hällande regn återvände vi till vår färja för att 17.30 bänka oss vid dukat bord för en trerätters middag. När vi skildes åt efter ankomsten till Stockholm konstaterade vi att resan varit allt igenom lyckad även om tidsschemat varit något pressat. Ett särskilt tack till Anders Lindström på Silja Line för väl förberedd resa.

EN KORT BETRAKTELSE

av Stefan Nilsson

Det finns en mening med allt som sker. Den tanken återspeglas såväl i de banalaste schlagertexter som i de mest genomgripande existentiella erfarenheter. Samtida filosofiska riktningar må med all skärpa hävda den grundläggande meningslösheten, människor söker och finner mening i alla fall. I ett litet traditionellt, judiskt meningsutbyte, återberättat i *Legender och välsignelser av Kristina Reftel,* påstår en rabbin under en lektion att allt i Guds skapelse har en mening. Studenterna är skeptiska och en drar upp sitt värsta exempel. Skulle verkligen också gudsförnekandet ha ett syfte, en mening.

Rabbinen svarar: "Åh, en utmärkt fråga. Gudsförnekandet fyller ett mycket viktigt syfte. Varje gång du ställs inför en människa i nöd skall du säga till dig själv: Det finns ingen Gud. Jag är den ende som hjälpa den här människan."

Med humoristisk finess visar denna lilla legend att det finns ett allmänmänskligt innehåll i etiken. Vi vet någorlunda väl vad som krävs av oss som människor och medmänniskor. Därför bör vi utforma en etik som vi kan acceptera som allmängiltig, också om den i vissa situationer skulle bli till nackdel för oss själva. I vårt samhälle finns en gemensam moral. Om inte förr blir det tydligt, när den moralen på allvar ifrågasätts. Ett TV-reportage om 90-åringar som måste hjälpa varandra på toaletten, därför att vårdresurserna är otillräckliga, väcker djup indignation. Behandlingen av sent aborterade foster är en synnerligen känsloladdad och kontroversiell fråga.

Kärnan i denna gemensamma moral, vår värdegrund, för att använda ett modeord, är omsorgen om och ansvaret för den svaga människan.

Många exempel från vår egen samtid visar hur sårbar denna värdegrund är. Den kränks och ifrågasätts varje dag, även i ett välfärdssamhälle som vårt: skolan som inte förmår försvara den mobbade, åldringen som inte får komma ut ens de soligaste sommardagar, brottsoffer som negligeras etcetera. Och på världsarenan blir exemplen minst lika förskräckande:

urskillningslöst sönderbombande av människors hem, terrorhandlingar i lönndom, ovilja att lösa de fattigaste folkens problem, likgiltighet inför andras namnlösa lidanden.

Vår lilla anekdot förutsätter att vi skall gripa in, hjälpa och rädda. Inte skylla ifrån oss ansvaret, inte på Gud, inte ens på politikerna. Omsorgen och ansvaret för den andra, medmänniskan, är invidivuellt och ligger på var och en av oss. Under vissa tider kan detta förhållande föra oss i konflikt med samhällets lagar och den förhärskande moralen eller det politiskt korrekta.

Då prövas vårt mod. Såväl den troende som gudsförnekaren har detta ansvar. När medkänslan återerövras av en ny generation och består, då kommer en oerhörd tankekraft och känslogestalt till uttryck.

En värdegrund är ingen konstant storhet som ligger där den ligger. Den måste för att kunna vara en moralisk kraft ständigt vara i rörelse och på nytt erövras. Att leva med den inriktningen är att leva ett liv fyllt av mening.

Kanske har inte allt en djupare mening. Men ett liv i medkänsla är ett meningsfullt liv. "Jag är den ende som kan hjälpa den här människan."

†

MEDLEMMAR SOM, ENLIGT VAD FÖRENINGEN KÄNNER TILL, HAR AVLIDIT 2005–2006:

Stiernspetz, Dag	Stockholm	26/11 2005
Nylén, Ingeborg	Gävle	28/11 2005
Stolth, Sten-Eric	Gävle	25/12 2005
Göthe, Stig	Hofors	18/1 2006
Söderhielm, Sven	Stockholm	19/3 2006
Byman, Kurt	Gävle	30/3 2006
Lejerström, Karl Gunnar	Gävle	4/7 2006
Hedman, Bengt	Ockelbo	18/7 2006

KAMRATFÖRENINGENS VERKSAMHET 2005

Styrelsen för Hälsinge regementes Kamratförening får härmed avgiva följande berättelse över verksamheten 2005.

Hedersledamöter:	Överste 1 Allan Månsson
	Överste 1 Carl-Henrik Gåsste
	Hemmansägare Einar Berlin
	Överste 1 Karl-Evert Englund
	Överste 1 Ingmar Arnhall
	Kapten Östen Andersson
	Överste 1 Folke Ekstedt (avled under året)
	Överste Tomas Bornestaf
	F. landshövdingen Lars Ivar Hising
	Överstelöjtnant Knut Björkenstam
Ordförande:	Rolf Dahlström
Vice ordförande:	Göran Larsson
Sekreterare:	Hans Beminge
Kassör:	Kurt Kvist
Ledamöter:	Staffan Åhs
	Ingmar Andénius
	Ingvar Hansson
	Ulf Laurén
	Knut Björkenstam (representant I 14 S)
	Rune Westergren (representant Hemvärnet)
VU:	Knut Björkenstam
	Hans Beminge
	Ulf Laurén
	Ingvar Hansson
	Ingemar Andénius
Revisorer:	Rolf Jägare
	Peter Bohlin
Revisorssuppleanter:	Lena Broman
	Kenneth Lundström
Valberedning:	Torbjörn Lööw, sammankallande
	Ove Sundell
	Anders Jonsson
Redaktör för Bocken:	Knut Björkenstam
Klubbmästare:	Göran Larsson

Rekryteringsansvarig: Ulf Laurén
Styrelseledamot i Sällskapet Hälsinge regemente: Hans Beminge

Antalet medlemmar den 31 december 2005 var 377.
Styrelsen har haft fem protokollförda sammanträden.

Sedvanligt årsmöte avhölls lördagen den 12 mars. Under samlingen med kaffe, konserterade en oktett ur Flygvapnets hemvärnsmusikkår under ledning av Ingvar Hansson. Som vanligt utmärkt genomfört. Vår ordförande hälsade välkommen till ungefär 65 medlemmar och anhöriga.

Kontraktsprosten Stefan Nilsson genomförde ett mycket uppskattat korum i vår soldatkyrka. Kommendören Sune Birke höll årets högtidstal, där han berättade om de militära kamratföreningarnas verksamhet.

Därefter avklarades årsmötesförhandlingarna, där årsmötet tilldelade Thorsten Åstrand kamratföreningens plakett för ett mångårigt, väl utfört arbete. Plaketten utdelades senare. Lunch utspisades traditionsenligt på Stora Vall Gästgiveri.
Efter lunchkaffet informerade Håkan Nordfors om utvecklingen på Kungsbäck samt försvarsbeslutet. Vår siste regementschef Tomas Bornestaf informerade om "Stiftelsen Hälsinge Regemente" och verksamheten på Soldathemmet.

Kamratföreningen genomförde den 3 september den årliga höstutflykten. Denna gång var det Dalregementets kamratförening som arrangerade utflykten denna strålande höstdag. Vi startade med kaffe och fralla på Dalregementets gamla mäss, för att därefter åka till Rankhyttan där Gustaf Vasa själv berättade om sina äventyr i Dalarna. Efter en mycket god lunch på Rankhyttans herrgård for vi till Rommehed där vi stannade en kort stund och åhörde Borlänge hemvärnsmusikkår. Dagen avslutades med att besöka Ornässtugan, där vi fick fördjupade kunskaper i Gustaf Vasas äventyr.
Under återfärden kunde konstateras att höstutflykten som vanligt varit ovanligt lyckad.

Boken Bocken har även i år utgivits under Knut Björkenstams eminenta redaktörsskap. Tack Knut!

Gävle i mars 2006

Rolf Dahlström Ordförande — *Hans Beminge* Sekreterare

I 14 S VERKSAMHET 2005

År 2005 förlöpte i sedvanlig ordning med års- och höstmöten och deltagande i Högkvarterets adventsgudstjänst i december. Då det i år var 35 år sedan föreningen bildades, den 26 oktober 1970, genomfördes höstmötet under mer högtidliga former.

Deltagande i moderföreningens årsmöte i mars och i den gemensamma kamratföreningsträffen i Dalarna i september kunde möjliggöras tack vare att buss ställdes till förfogande av Gävleborgsgruppen. Under året har denna stöttat oss på ett utomordentligt sätt. Detta kan inte nog uppskattas av en liten förening som vår. Vårt varma tack och en förhoppning om att gruppen har möjlighet att även fortsättningsvis stödja oss i vår verksamhet. Tack kamrater!

Ledningens sammansättning efter årsmötet blev sålunda:

Klubbförare	Knut Björkenstam
Förste avlösare	Carl Gustav Dahl
Andre avlösare	Bo L Grawe
Skrivare	Jonas Neikter
Myntsamlare	Svante Karén
Gästabudsarrangör	Gunnar Hagstedt
Lösörebevarare	Lars-Gösta Carlsson
Med hemlig funktion tillika banérförare	Benny Gustafsson

Vid årsmötet valdes också penninggranskare:

Anders Bager
Lennart Littorin
Cajsa Gotthold (suppleant)

Valberedningen fick vid årsmötet följande sammansättning:

Carl Gustav Dahl (sammankallande)
Lennart Kindström
Claes-Henrik Julander

I 14 S har under året varit representerad i moderföreningens styrelse genom klubbföraren.

Antalet medlemmar var vid årets början 132, vid årets slut 133 varav 32 ständiga medlemmar och en hedersledamot. Tre medlemmar har under året avlidit: Folke Ekstedt, Hans Wahlman och Dag Stiernspetz.

Vårt bordsstandar har den 17/3 utdelats med exemplar nr 13 till källarmästare Krister Franzén, FHS, och med exemplar nr 14 till rektor Henrik Landerholm, FHS, till båda som tack för alla år som vi fått vara på FHS.

I 14 S har varit medlem i SMKR, Föreningen för den beridna högvakten och Stockholms läns försvarskommitté.

Samverkan med andra kamratföreningars lokalavdelningar i Stockholm har fortsatt med gott resultat: Norra Smålänningarna, Dalkarlarna, Hallänningarna, Smålandshusarerna, Södra Skåningarna, Signaltrupperna och Nylands Brigads Gille är föreningar som vi närmast haft kontakt med.

I januari sammanträffade representanter för ett antal lokalavdelningar på Militärsällskapet för att få till stånd en bättre samverkan och ett vidgat utbyte avdelningarna emellan. Då bildades LKSS (Lokala Kamratföreningars i Stockholm Samarbetskommitté) med klubbföraren som sekreterare. Vid möten i januari och i juni listas föreningarnas olika aktiviteter för det kommande halvåret i akt och mening att möjliggöra "besök" hos varandra. Detta kan ses som en fortsättning på det initiativ som I 14 S tog 1994 för att närma de olika lokala kamratföreningarna i Stockholm till varandra.

I 14-luncherna har fortsatt på Militärsällskapet med undantag för månaderna juni–augusti.

Ledningen har avhållit fyra sammanträden, två på FHS, två på Transporttekniska föreningen (TTF).

Vår- tillika årsmöte ägde rum den 17/3 på FHS med 50 deltagare. Föreläsare var generalmajor Alf Sandqvist som gav sin syn på armén i dag och i framtiden. Därefter som vanligt kamratlig samvaro kring en enkel måltid.

I början av september genomförde huvuddelen av ledningen med damer på egen bekostnad en veckoslutsresa till Helsingfors för kamratligt umgänge och studiebesök på Sveaborg. För planering med mera fick vi hjälp av Silja Lines resebyrå i Gävle. Resebyrån förestås av Anders Lindström, tidigare kapten vid regementet.

Höstmötet genomfördes den 28/10 på Militärsällskapet i form av vårt 35-årsjubileum. Deltog gjorde 47 personer. Hedersgäst var ordföranden i SMKR Sune Birke med maka. Vi hade också glädjen se hos oss moderföreningens ordförande Rolf Dahlström med maka. Efter välkomstdrink vidtog en kall buffé. Före kaffe och tårta informerade Sune Birke om SMKR och Militärsällskapet inför framtiden.

Föreningens historia – "I 14 S 1970–2005" – gavs ut under hösten. Detta möjliggjordes tack vare ett mycket generöst penningbidrag från moderföreningen. Ett varmt tack riktas därför till styrelsen för denna för att tryckningen härigenom blev möjlig.

För sjunde året i rad deltog vi i Högkvarterets adventsgudstjänst den 14/12. Efteråt samlades vi på Restaurang Örtagård vid Östermalmstorg för intagande av glögg, kaffe, lussebulle och pepparkakor. Stämningen var god

och hög. 23 kamrater hade infunnit sig. Så småningom var det dags för uppbrott, varvid vi önskade varandra God Jul och Gott Nytt År.

Slutligen framför ledningen till alla kamrater i och vänner till I 14 S sitt varma tack för det gångna året. Det glädjer oss alla att intresset för föreningen och dess aktiviteter alltfort är så stort bland kamraterna. Även med dagens teknik finns ändå behov av personliga kontakter. Låt I 14 S vara en plats för sådana. Inte minst i dessa för Försvarsmakten så bistra tider behövs det. Bidra till kunskap om att I 14 S finns till, värva nya medlemmar.

Tack för år 2005 och väl mött under 2006!

Stockholm den 7 februari 2006

K Björkenstam *C G Dahl* *Bo L Grawe*

Jonas Neikter *Svante Karén* *Gunnar Hagstedt*

Lars-Gösta Carlsson *Benny Gustafsson*

Från I 14 S 35-årsjubileum. Från vänster Rolf Dahlström, Sune Birke och Knut Björkenstam. Foto: Bo L. Grawe.

NYGAMMAL TRADITION I SOLDATHEMMET

En gammal tradition under regementets år i Gävle var nyårsmottagningen på officersmässen. När denna aktivitet egentligen började har inte gått att få klarhet uti. Ingenting härom finns skrivet. Allt talar dock för att det hela började före det andra världskriget. Men när?

Nyårsdagen inleddes med gudstjänst i Soldatkyrkan och med som regel regementspastorn som officiant. Därefter samlades officerarna med damer på officersmässen där regementschefen var värd. Som särskilt inbjudna kunde exempelvis förekomma stadens borgmästare, kommunfullmäktiges ordförande och representanter för näringslivet. Chefen höll ett kortare tal och det skålades för det nya året i ett glas sherry. Efter detta bjöds på kaffe med dopp och vad vi med dagens terminologi skulle kalla "mingel" påbörjades. Telegram från frånvarande kamrater och olika myndigheter lästes upp. Så småningom önskade man varandra gott nytt år och gick var och en hem till sig. Vissa fortsatte dock till stadens slott där landshövdingen hade sin nyårsmottagning.

Klädsel vid nyårsmottagningen var liten högtidsdräkt men kom under början av 1970-talet att ersättas av civil klädsel. Även barn fick nu följa med för att underlätta för föräldrar att deltaga.

Traditionen kom dock att avbrytas någon gång under slutet av 1970-talet. Den kom emellertid under några år i början av 1990-talet att återupptas.

Heliga Trefaldighets församling har de flesta år, även sedan nyårsmottagningarna på mässen upphört, genomfört gudstjänst i Soldatkyrkan på nyårsdagen. Den gamla seden med att regementschefen höll tal och det skålades i sherry för det nya året har bytts ut mot att kyrkans representanter i stiftelsen Sällskapet Hälsinge Regemente bjuder alla kyrkobesökare på kyrkkaffe i soldathemmets lokaler och där tillönskar alla kyrkobesökare ett gott nytt år.

Gudstjänsten och kyrkkaffet är givetvis öppna för allmänheten.

Under de senaste åren har kyrkan varit ganska välfylld under nyårsgudstjänsterna.

Vi hälsar särskilt kamratföreningens medlemmar välkomna varje nyårsdag klockan 11.00 till Soldatkyrkan för en stunds stillhet vid gudstjänsten och därefter kyrkkaffe där vi alla har möjlighet att önska varandra ett **Gott Nytt År.**

Thomas Erixon
Kyrkoherde i Heliga
Trefaldighets församling

Tomas Bornestaf
Ordf i stiftelsen Sällskapet
Hälsinge Regemente

Foto: Bertil Johansson.

God Jul
och
Gott Nytt År

Regementets fana,
tilldelad regementet av konung Gustav VI Adolf
på Lilla fältet
den 29 september 1952

Bygdens försvar är bygdens folk

Ljusdals Tryck AB 2002

Bocken 2006
Dokumentet är skannat med upplösningen 300 pixlar/tum (120 pixlar/cm) och är direkt överfört till filformatet PDF (ver 5.0 eller senare). Arbetet har utförts av **Ulf Holmberg 2008-10-10**.